

Návrh rozvoje agroturistiky na území MAS Hornolidečsko

Bc. Nikola Matušincová

Diplomová práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Nikola Matušincová**
Osobní číslo: **M190019**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Návrh rozvoje agroturistiky na území Místní akční skupiny Hornolidečsko**

Zásady pro vypracování

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Představte teoretické přístupy a základní pojmy k agroturistice jako nástroji rozvoje venkova.
- Prezentujte současný vývoj a stav právní úpravy a systému veřejné podpory agroturistiky v ČR a EU.

II. Praktická část

- Proveďte základní sociálně-ekonomickou a fyzicko-geografickou charakteristiku území MAS Hornolidečsko.
- Zpracujte analýzu vývoje, struktury a veřejné podpory agroturistiky na území MAS Hornolidečsko.
- Na základě vyhodnocení analýz a rozhovorů s aktéry agroturistiky na daném území navrhnete projekt na podporu tohoto odvětví na území vybrané MAS.

Závěr

Rozsah diplomové práce: **cca 70 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

HEBINCK, Paulus Gerardus Maria, Sergio SCHNEIDER a Jan Douwe van der PLOEG. Rural Development and the Construction of New Markets. 1st ed. New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2015, 228 s. ISBN 978-04-1574-634-2.
KARLSSON, Ingrid a Lars RYDEN. Rural Development and Land Use. 1st ed. Uppsala: Uppsala University, 2012, 327 s. ISBN 978-91-86189-11-2.
PROVAZNÍKOVÁ, Romana. Financování měst, obcí a regionů – teorie a praxe. 3. dopl. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2015, 288 s. ISBN 978-80-247-5608-0.
STŘÍBRNÁ, Marie. Venkovská turistika a agroturistika. 1. vyd. Praha: Profi Press, 2015, 52 s. ISBN 978-80-8672-671-7.
VITURKA, Milan. Kvalita podnikatelského prostředí, regionální konkurenceschopnost a strategie regionálního rozvoje České republiky. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 232 s. ISBN 978-80-247-3638-9.

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Pavel Bednář, Ph.D.**
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva

Datum zadání diplomové práce: **15. ledna 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **20. dubna 2021**

L.S.

---

doc. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

RNDr. Pavel Bednář, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 15. ledna 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, 2. 6. 2021

Jméno a příjmení: Nikola Matušincová

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá rozvojem agroturistiky ve venkovských oblastí území MAS Hornolidečsko. Účele práce je nabídnout seznam projektů na základě rozvojových potřeb území MAS, a posílit jejich implementaci pomocí financování formou dotací EU. V první části práce jsou vysvětleny základní pojmy týkající se rozvoje regionu a financování pomocí strukturálních fondů EU. V druhé části je představena charakteristika území MAS Hornolidečska a vytvoření socioekonomické analýzy. V poslední části práce jsou zahrnuty rozvojové potřeby území MAS zaměřené na agroturistiku, na jejichž základě jsou formou projektů navržena konkrétní opatření pro celkový rozvoj území.

Klíčová slova: místní akční skupina, rozvoj venkova, agroturistika, regionální rozvoj, služby

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the development of agrotourism in rural areas of the Horní lideč local action group. The purpose of this thesis is to offer a list of projects based on the development needs of the local action group, and to strengthen their implementation through funding in the form of EU subsidies. The first part of the thesis explains the basic concepts related to the development of the region and financing through the EU structural funds. The second part of the thesis presents the characteristics of the Horní Lideč local ation group and the creation of a socio-economic analysis. The last part of the thesis includes the development needs of the local ation group territory focused on agrotourism, on the basis of which specific measures for the overall development of the territory are proposed in the form of projects.

Keywords: local action group, rural development, agrotourism, regional development, services

Tímto chci poděkovat vedoucímu mé diplomové práce panu RNDr. Pavlu Bednáři, Ph.D. za jeho profesionální vedení a věcné rady, které mi poskytoval. Děkuji také všem starostům a zástupcům MAS Hornolidečska za ochotu a spolupráci.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÉ PRÁCE.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST.....	13
1 AGROTURISTIKA.....	14
1.1 OBSAH AGROTURISTIKY	14
1.2 ČINNOSTI AGROTURISTIKY	15
1.3 AGROTURISTIKA V ZAHRANIČÍ	16
1.3.1 Rakousko.....	16
1.3.2 Itálie.....	16
1.3.3 USA.....	16
1.4 KLADNÉ A ZÁPORNÉ DOPADY	17
1.4.1 Kladné dopady	17
1.4.2 Negativní dopady	17
1.5 HLAVNÍ VÝHODY AGROTURISTIKY	18
1.6 HLAVNÍ PROBLÉMY AGROTURISTIKY.....	19
2 CESTOVNÍ RUCH	20
2.1 DRUHY CESTOVNÍHO RUCHU	21
2.1.2 Na základě místa realizace	22
2.1.3 Způsob financování	22
2.1.4 Na základě délky pobytu	22
2.1.5 Způsob zabezpečení cesty a pobytu	23
2.1.6 Na základě počtu účastníku.....	23
2.1.7 Na základě sezóny	23
2.1.8 Na základě vlivu na životní a sociálně-kulturní prostředí.....	23
2.1.9 Cestovní ruch dle charakteru cílového místa pobytu	24
3 ZÁKLADNÍ FAKTORY A PŘEDPOKLADY CESTOVNÍHO RUCHU A AGROTURISTIKY.....	25
3.1 LOKALIZAČNÍ FAKTORY	25
3.1.1 Přírodní předpoklady cestovního ruchu	25
3.1.2 Kulturně-historické předpoklady cestovního ruchu	26
3.2 SELEKTIVNÍ FAKTORY	26
3.3 REALIZAČNÍ FAKTORY.....	27
4 VEŘEJNÁ PODPORA CESTOVNÍHO RUCHU.....	28
4.1 ZNAKY VEŘEJNÉ PODPORY	28
4.2 LEGISLATIVA.....	29
4.3 ORGANIZACE PODPORUJÍCÍ CESTOVNÍ RUCH.....	29
4.3.1 CzechTourism	30

4.4	PODPORA EU.....	30
4.4.1	Programové období 2014-2020.....	31
4.5	KONCEPCE STÁTNÍ POLITIKY CESTOVNÍHO RUCHU ČESKÉ REPUBLIKA	31
4.5.1	Výsledek období 2007–2013.....	31
4.5.2	Strategické vize 2014–2020	31
4.5.3	Cíle koncepce	32
4.6	PROGRAM NA PODPORU ROZVOJE AGROTURISTIKY	33
4.6.1	Specifika a omezení	33
4.6.2	Podporované aktivity	34
4.7	MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ	34
4.7.1	Oblast cestovního ruchu	34
4.7.2	Podpora bydlení	35
4.7.3	Podpora nestátních neziskových organizací.....	36
5	MÍSTNÍ AKČNÍ SKUPINA.....	37
5.1	ZÁKLADNÍ PRINCIPY METODY LEADER.....	38
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	39
6	MAS HORNOLIDEČSKO.....	40
6.1	CÍL MAS.....	42
7	SOCIOEKONOMICKÁ ANALÝZA ÚZEMÍ MAS HORNOLIDEČSKO.....	43
7.1	OBYVATELSTVO	43
7.1.1	Vzdělanostní struktura obyvatel.....	44
7.2	TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA.....	45
7.3	DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA.....	46
7.3.1	Silniční doprava	46
7.3.2	Železniční doprava	47
7.4	VYBAVENOST A SLUŽBY OBCÍ	47
7.5	SPORTOVNÍ A KULTURNÍ INFRASTRUKTURA	48
7.6	SOCIÁLNÍ A ZDRAVOTNÍ INFRASTRUKTURA	49
7.7	ŽIVOT NA ÚZEMÍ MAS HORNOLIDEČSKA	51
7.8	PODNIKATELSKÉ SUBJEKTY	51
7.9	CESTOVNÍ RUCH	52
8	VYHODNOCENÍ SOCIOEKONOMICKÉ ANALÝZY.....	53
9	ANALÝZA ROZVOJE AROTURISTIKY NA ÚZEMÍ MAS HORNOLIDEČSKA NA ZÁKLADĚ ROZHovorŮ S VYBRANÝMI AKTÉRY.....	55
9.1	VYHODNOCENÍ ROZHovorU SE ZÁSTUPCEM MAS HORNOLIDEČSKO	55
9.2	VYHODNOCENÍ ROZHovorŮ SE ZÁSTUPCI VYBRANÝCH OBCÍ MAS HORNOLIDEČSKA	57

9.2.1	Hlavní výhody, nevýhody, příležitosti a rizika	57
9.2.2	Ex-post projektové hodnocení.....	58
9.2.3	Překážky a návrhy na zlepšení implementace projektů	58
9.2.5	Navrhovaná opatření na podporu rozvoje agroturistiky v obcích.....	60
10	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ Z ROZHOVORŮ S VYBRANÝMI AKTÉRY ÚZEMÍ MAS HORNOLIDEČSKA.....	62
11	SWOT ANALÝZA MAS HORNOLIDEČSKA	64
11.1	INTERNÍ PROSTŘEDNÍ.....	64
11.1.1	Silné stránky	64
11.1.2	Slabé stránky	64
11.2	EXTERNÍ PROSTŘEDÍ.....	65
11.2.1	Příležitosti	65
11.2.2	Hrozby	65
12	NÁVRH ROZVOJE AGROTURISTIKA NA ÚZEMÍ MAS HORNOLIDEČSKA	67
	ZÁVĚR	72
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	73
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	76
	SEZNAM OBRÁZKŮ	77
	SEZNAM TABULEK.....	78
	SEZNAM PŘÍLOH.....	79

ÚVOD

Tato práce byla provedena částečně proto, aby pomohla řešit rozvojové problémy, kterým dnes čelí mnoho venkovských oblastí. Mezi největší problémy v současnosti patří špatná dopravní infrastruktura, která má zapříčinění nedostatečné pokrytí sociálních potřeb starších obyvatel a jejich dojíždění k lékaři, za příbuznými apod. Nebo nedostatečný počet pracovních příležitostí v místě bydliště a s tím související nutnost dojíždět do blízkých nebo vzdálených měst. Takto by to mohlo trvat dlouho. Právě tyto důvody nás však nutí přemýšlet o důležitosti a nezbytnosti podpory rozvoje venkova.

Hlavním tématem diplomové práce je území MAS Hornolidečsko, které se také potýká s rozvojovými problémy a nedostatky přetrvávajícími ve venkovských regionech, kterými je nutné z hlediska budoucího vývoje se aktivně zabírat. Území MAS je svou příznivou geografickou polohou atraktivní ke specifickým typům cestovního ruchu s relativně čistým životním prostředím vůči sídelním aglomeracím (Vsetín, Zlín). Využívání těchto rozvojových příležitostí ve vhodnou dobu vede ke zlepšení kvality života obyvatel a konkurenceschopnosti místní ekonomiky a její schopnosti přizpůsobit se globálním, environmentálním a ekonomickým trendům.

Přínosem této práce je využití znalostí socioekonomické analýzy a osobních rozhovorů s vybranými aktéry k získání důležitých znalostí a vyhodnocení rozvojových potřeb území MAS Hornolidečsko. Výstupem jsou návrhy projektů k zajištění rozvojových potřeb prostřednictvím katalogu projektů. Navrhované projekty budou financovány ze Strukturálních fondů EU.

CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÉ PRÁCE

Na základě výše uvedených výchozích bodů v úvodu byl stanoven hlavní cíl práce a tři související dílčí cíle. Hlavním cílem je připravit návrh katalogu projektů na základě socioekonomické analýzy území MAS Hornolidečsko a rozhovorů s vybranými hlavními aktéry.

První dílčí cíl je provedení literární rešerše zabývající se problematikou regionálního rozvoje a rozvoje venkova, fungování dobrovolných svazků obcí na území ČR a charakteristika možností financování ze Strukturálních fondů EU. Druhý dílčí cíl provádí socioekonomickou analýzu území MAS Hornolidečsko v určeném rozsahu zkoumaných oblastí a provedení rozhovorů s konkrétními účastníky MAS. Z těchto získaných znalostí je vypracována SWOT analýza, která zachycuje hlavní silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby, které na území MAS existují. Třetím dílčím cílem diplomové práce je zhodnocení současné vývojové potřeby agroturistiky na území MAS Hornolidečsko a na základě toho vytvořit katalog projektů, související s opatřeními vedoucí k celkovému hospodářskému a sociálnímu rozvoji území MAS.

K dosažení stanovených cílů práce jsou použity následující metody:

Literární rešerše

Zahrnuje studii odborné literatury a tvoří seznam znalostí získaných z dostupných informačních zdrojů. V diplomové práci se teoretická část zabývá problematikou regionálního rozvoje a rozvoje venkova, problematikou cestovního ruchu a dobrovolných svazků obcí.

Analýza

Analýza je využita v praktické části práce. Analýza je prováděna na základě vědeckých poznatků a současné situaci území MAS Hornolidečsko. Na základě analýzy je prováděn přehled a rozbor dané problematiky.

Rozhovor

Praktická část práce vychází rovněž ze znalostí získaných z rozhovorů s vybranými aktéry MAS, které byly prováděny na základě předem připravených otázek.

SWOT analýza

Jedná se o analýzu interních a externích faktorů, které ovlivňují území MAS. Použitá SWOT analýza slouží k prokázání výhod a nevýhod, příležitostí a ohrožení území MAS Hornolidečsko. Je základem pro formulování doporučení a opatření.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 AGROTURISTIKA

Agroturistika je model rozvoje v horských a odlehlých oblastech země, který představuje další příjem místních zemědělců a dalších organizací. Současně však přispívá ke snižování míry nezaměstnanosti v regionu, vytvářením možných pracovních příležitostí v různých oborech, které souvisejících se službami a s účastníky zemědělského cestovního ruchu. (Závodná, 2015, str. 44)

Pourová (2010, s. 2425) poukázala na to, že agroturistika je variantou agrobyznysu, která může zvýšit zisky podnikatelů a zlepšit jejich pozici na trhu. Podle Pilaře a kolektivu (2012, s. 61) vstupují zemědělci v České republice do agroturistiky hlavně prostřednictvím ekonomických pobídek. Hlavně dodatečný příjem, možnost pracovat z domova a možnost získat grant, jsou podnětem proč začít podnikat v oboru agroturistiky.

O tom, zda venkovský cestovní ruch a agroturistika mají stejný význam jako tzv. zelená turistika, se v české odborné komunitě vedou spory. Stříbrná (2005, str. 86) uvádí, že venkovská turistika je více spojena se sportovními činnostmi, ozdravnou turistikou a celkově v souladu s přírodou a venkovem. Podle Malé (1995, str. 147) zelenou turistiku dělí na ekoturismus a venkovskou turistiku a poté se dělí na agroturistiky, ekoturistiku a venkovský cestovní ruch. Ačkoli venkovská turistika a zemědělská turistika jsou dva různé pojmy, mají mnoho společného. (Ciolac, 2016, str. 260)

1.1 Obsah agroturistiky

Ve vyspělých průmyslových zemích jsou zemědělci omezováni rozvoje mezinárodní konkurencí, klesajícími cenami komodit, vysokými náklady na zemědělskou produkci a vysoké technické požadavky. Agroturistika rozšiřuje zemědělské tradice a znalosti o místní produkci potravin lidem, kteří nemají zemědělské zázemí. K propagaci svých produktů využívá výhod venkova nebo menšího města, jako je jednoduchost a osobitost, aby je bylo možné porovnat s cenami podobných produktů v supermarketech, které jsou často levnější. Nabízí také tradiční české zemědělské hodnoty, tradiční pokrmy a pohledy na krajinu. Agroturistika je také důležitá pro zachování rázu zemědělské krajiny, ochranu přírody a podporuje objevování místních přírodních, historických a kulturních výhod. (Ciolac, 2016, str. 261)

Z pohledu obce je agroturistika velmi důležitá, zejména pro její rozpočet a udržitelný rozvoj. Pomáhá také oživit místní folklór, řemesla a tradice. (Šimková, 2015, str. 45)

1.2 Činnosti agroturistiky

Podle Pourové (2010, str. 36) se v rámci agroturistiky nejedná pouze o poskytování ubytovacích služeb, ale jedná se také o mnohostrannou činnost, která poskytuje množství zajímavých a aktivních programů. Patří sem následující:

1. **Stravování** – Jednou z hlavních služeb agroturistiky je zajistit stravování nebo možnost vlastního vaření v rámci ubytování. Nabídka by se měla zaměřovat na místní speciality i na směsi vyrobené z místních potravin a pokud možno v bio kvalitě
2. **Zemědělské činnosti** – Nejdůležitější aktivity v tomto typu cestování jsou však zemědělské činnosti. To zahrnuje volný pohyb návštěvníků po areálu farmy, testování různých zemědělských činností, jako je pasení zvířat, dojení nebo čištění stájí.
3. **Projížd'ky na koních a jezdecké školy** – Česká republika poskytuje nejvíce služeb souvisejících se zemědělskou turistikou. Patří sem celková starost o koně, provozování hipoturistiky a projížd'ky kočárem.
4. **Lov zvěře a rybaření** – Některé farmy nebo jiné zemědělské usedlosti nabízejí možnost lovu na místních polích nebo mají vlastní přílehlá pole. Dále pak nabízejí možnost rybolovu v rybnících, řekách nebo jezerech. Zákazník má pak možnost to co chytí nebo uloví si upravit k jídlu, eventuálně zpracovat.
5. **Letní a zimní sporty** – V závislosti na krajině jde o vhodné využití volného času. Například existence cyklostezek je velmi atraktivní pro zákazníky, kteří se zajímají o cyklistiku nebo kolečkové brusle. V horách můžete v zimě lyžovat nebo jezdit na snowboardu.
6. **Řemesla** – Unikátní způsob využití volného času a prohloubení znalostí a dovedností. Někteří řemeslníci dokonce poskytují turistům různé dílny, kde si zákazníci mohou odnést hotové výrobky jako suvenýry. Patří sem prohlídky fungujících historických zařízení jako například mlýny, kovárny.
7. **Ostatní doprovodné programy** – Mohou zahrnovat možnost navštívit různé přírodní, kulturní, historické a technologické památky.

1.3 Agroturistika v zahraničí

Ačkoli agroturistika není v České republice tak běžná a populární, je to hlavně kvůli probíhající transformaci zemědělství, nízkého zájmu turistů a nedostupnost finančních prostředků pro farmy. V mnoha evropských zemích, jako je Rakousko, Itálie a Švýcarsko dokázali prostřednictvím tohoto modelu cestovního ruchu realizovat ekonomické oživení celého regionu. (Závodná, 2015, str. 45)

1.3.1 Rakousko

Na území Rakouska se pozornost zaměřuje na jedinečnost, napomáhání rozvoje tradic všech oblastí, obrovské investice do zakládání struktur agroturistiky a podporování podnikatelských subjektů podnikajících v oboru agroturistiky. (Ciolac, 2015, str. 318)

Hlavní faktory podporující rozvoj rakouského agroturismu jsou následující:

- hospodářský růst všech regionů,
- narůstání volna,
- rozvoj dopravní sítě,
- věnování pozornosti na environmentální prostředí,
- návrat ke starodávnému způsobu života. (Ciolac, 2015, str. 318)

1.3.2 Itálie

Itálie má obecně mnoho předpokladů pro cestovní ruch, hodně vody, různé památky a hory. Tyto předpoklady lákají turisty z Itálie i z Evropské unie. Proto se agroturistika snaží poukázat na slavná vína, kuchyni, lidové tance a písně a historické vesnice. (Ciolac, 2015, str. 319)

Pro ubytování se stravováním na farmách stát stanovil, že nejméně 40 % surovin použitých k přípravě těchto jídel musí být vyrobeno na této farmě a dalších 40 % surovin musí být vyrobeno ze stejného regionu, do kterého farma patří. (Ciolac, 2015, str. 319)

1.3.3 USA

Americká agroturistika prostupuje do rodinných tradic, například když rodiče přivádějí děti na stejnou farmu, kterou navštívili, když byli sami mladí. Na základě příznivců agroturistiky zdůrazňuje rodinné hodnoty a vytváří nové tradice vytvořené poskytnutím bezpečného a přirozeného základu rodině, který se předává z generace na generaci. (Essex, 2005, str. 112)

1.4 Kladné a záporné dopady

Agroturistika může na své okolí vytvářet pozitivní i negativní dopady. Tyto dopady jsou popsány níže.

1.4.1 Kladné dopady

Agroturistika byla realizována hlavně z ubytovacího hlediska, protože je jednoduše přístupná a velmi zajímavá, zejména pro obyvatele měst. Agroturistika usiluje hlavně o rozvoj místních zdrojů a jejich obnovení, aniž by došlo k výraznému narušení přirozené rovnováhy prostředí. Protože země je pro zemědělce nezbytná, tato forma zdroje obživy také podporuje jejich vkládání finančních prostředků do ochrany životního prostředí. (Pourová, 2010, str. 37)

Pozitivní hledisko agroturistiky je, že se liší od velkých hotelových komplexů. Tento koncept poskytuje určitou konkurenční výhodu a dává lidem větší pocit dobrodružství a větší možnosti rozvoje. (Ciolac, 2011, str. 475)

Vesnice a její zvyky jsou v současnosti středem všeho. Každý výlet do přírody přinese určité ekonomické výhody, které přispívají k dalšímu rozvoji obce, což vede k budování lepší infrastruktury a zvyšuje vybavenosti obce. To povzbuzuje obce k oživení tradic a řemesel a rovněž je vybízí k využívání přírodních, kulturních a technologických památek. Následně díky tomu v obcích vzroste poptávka po pracovní síle, a tím poklesne míra nezaměstnanosti. (Šimková, 2015, str. 17)

Ze sociálního hlediska má agroturistika pozitivní vliv na interakci mezi zaostalými obcemi a rozvinutějšími městy, což pomáhá oběma stranám k sebe rozvoji a rozšiřování jejich znalostí. (Ciolac, 2016, str. 262)

Z výše uvedeného můžeme tedy říci, že pozitivní hlediska agroturistiky jsou následující:

- tvoří nová pracovní místa,
- pozitivní ekonomický vliv na rozvoj venkova,
- využívá místních zdrojů.

1.4.2 Negativní dopady

Určité negativní hlediska jsou pouze teoretické a mohou nastat pouze tehdy, když je odvětví agroturistiky nedostatečně rozvinuté, zejména když popularita této formy cestovního ruchu

rychle roste. Z pohledu farmáře je nejnevhodnějším aspektem neúměrné množství vynaloženého úsilí a finančním ohodnocením za tyto poskytnuté služby. (Šimková, 2015, str. 23)

Z makroekonomického hlediska jsou hlavními negativními finančními dopady především růst životních nákladů v obcích, nesprávné zacházení s dotacemi a sezónní nezaměstnanost. Z mikroekonomického hlediska jde o nedostatek kapitálu pro zahájení podnikání v oboru agroturistiky, které často vede k bezohledným půjčkám, nebo špatnému rozdělení kapitálu mezi agroturistikou a zemědělskými činnostmi. (Ciolac, 2011, str. 478)

Z hlediska dopadu na životní prostředí je agroturistika formou udržitelného cestování. Pokud se s ním však nebude zacházet opatrně, bude vykazovat stejné znečištění jako v tradičním cestovním ruchu, může tak dojít k poškození infrastruktury, změnám ve struktuře územního členění půdy a poškození symbiózy místních společenstev flóry a fauny. (Šimková, 2015, str. 29)

Negativní sociální dopad je nejvíce patrný ve vztahu mezi turisty a místními obyvateli. Obyvatelé se stávají ekonomicky závislími na turistech, což může přispívat k výměnám v sociální struktuře obcí. Obce usilují o přizpůsobení tradic a zvyků turistům. Obce se také snaží návštěvníkům přizpůsobovat své tradice a zvyky, což vede k alternaci tradic. (Ciolac, 2016, str. 262)

1.5 Hlavní výhody agroturistiky

Agroturistika podporuje rozvoj dané regionu díky turismu spojeného s venkovem a přírodou vůbec:

- produkt slouží k podpoře zachování venkovských tradic (kroje, zvyky, architektura, události) a je vhodný jak pro příjezdový, tak i pro domácí turismus,
- rozvoj agroturismu může významně stimulovat ekonomickou aktivitu v malých sídlech a rovnoměrně po celém území, může podporovat navazující ekonomické aktivity (infrastruktura) a přispívat k rozvoji ekologického turismu šetřícího životní prostředí,
- v kontextu evropských struktur je agroturismus chápán jako alternativa a doplňková činnost ekonomické aktivity zemědělského obyvatelstva států Evropské unie. (Palatková, 2006, str. 281)

1.6 Hlavní problémy agroturistiky

V oblasti agroturistiky je třeba počítat podle Palátkové (2006, str. 282):

- V oblasti agroturismu jde většinou o velmi malá zařízení nehotelového typu, kdy vlastníci (provozovatelé) nemají dostatečné prostředky na koordinaci a společný marketing.
- Domácí ani zahraniční návštěvnost zařízení sloužících agroturistice není zatím vysoká.
- Česká vesnice je příliš zdevastována fyzicky (architektura) i kulturně.
- České prostředí často (i přes určitý pokrok) postrádá romantiku a fundus, který klient při koupi agroturistického produktu hledá – zemědělská aktivita je soustředěna v zemědělských družstev.
- Agroturismus nemá větší význam v příjmu místních úřadů.

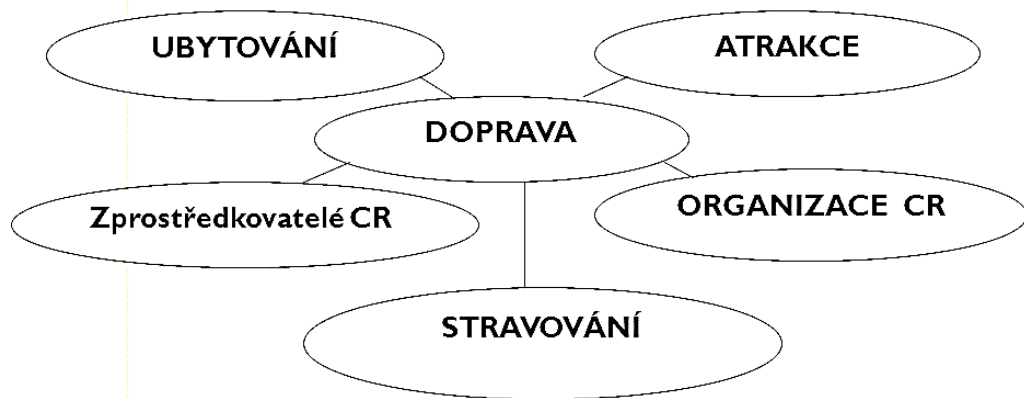
2 CESTOVNÍ RUCH

V současnosti se cestovní ruch a cestování chápou jako dva spolu související pojmy, které představují určitý způsob života lidí. Zahrnujeme zde zkoumání okolního prostředí, zábavu, sport, volný čas, obchod, léčebné pobyty a mnoho dalších aktivit.

Jako zvláštní forma cestování má cestovní ruch určitá omezení, charakteristiky a mnoho různých definic. Ekonomika silně ovlivňuje odvětví cestovního ruchu. Může být chápán jako zvláštní masová forma cestování, ale i jako činnost spojená s organizací a uskutečněním samotného cestování. Základním rysem cestovního ruchu je dočasnost změny místa pobytu, nevýdělečný charakter cesty a pobytu a tvorba mezilidských vztahů, vzniklých jako důsledek cestovního ruchu. (Beránek, 2013, str. 9)

Ryglová (2011, str. 17) uvádí, že cestovní ruch je chápán jako průmyslové odvětví, které poskytuje všechny služby spojené s turistikou a cestováním. Poté lze tyto služby rozdělit na následující sektory:

- **Sektor dopravy** – letecká, železniční, lodní, autobusová a automobilová doprava a jejich půjčovny, leasingové společnosti,
- **Sektor atrakcí** – patří sem národní parky, historická či kulturní lokality, botanické zahrady, tematické parky a sportovní centra,
- **Sektor ubytovacích služeb** – zřizovatelé ubytovacích zařízení (hotelové řetězce až soukromé ubytování),
- **Sektor organizací** – součástí jsou národní centra cestovního ruchu a asociace cestovního ruchu,
- **Sektor zprostředkovatelů** – cestovní agentury a kanceláře, agenti a zprostředkovatelé konferencí.

Obr. 1 Hlavní sektory cestovního ruchu (Riglová, 2011, str. 17)

2.1 Druhy cestovního ruchu

V reálném životě se cestovní ruch vyskytuje v konkrétních formách. Dle Palátkové a kolektivu (2015, str. 19) nabývá cestovní ruch zcela konkrétní podoby, která je výrazem jeho obsahové i jevové stránky. Následující výčet typů cestovního ruchu dle určitých kritérií není vyčerpávající. Je třeba si uvědomit, že zejména u kritéria členění cestovního ruchu dle převažující motivace jsou jednotlivé typy v čase proměnlivé (v souvislosti s měnícím se životním stylem, potřebám atd.) a také z pohledu účastníka cestovního ruchu značně subjektivně vnímané a specifikované. Kromě toho se jednotlivé typy vzájemně prolínají, obvykle neexistují pouze v čisté podobě a jsou takto označovány buď pro potřeby statistického sledování, nebo jsou v zásadě „pracovním“ označením při marketingových aktivitách subjektů participujících na nabídce turismu.

Cestovní ruch lze členit podle následujících kritérií:

- vztah k platební bilanci státu,
- místo realizace,
- plátce nákladů,
- délka pobytu,
- způsob zabezpečení cesty a pobytu,
- počtu účastníků,
- podle sezóny,
- podle vlivu na životní a sociálně-kulturní prostředí a další.

2.1.1 Souvislost s platební bilancí

Druhy cestovního ruchu závisí na tom, kde se služby cestovního ruchu čerpají, v závislosti na vztahu k platební bilanci (domácí spotřeba, vývoz a dovoz) a také dalšími charakteristikami:

- **domácí cestovní ruch:** osoby trvale žijící v zemi cestují pouze uvnitř země a nepřekračují hranice,
- **zahraniční cestovní ruch:** aktivní a pasivní CR, dochází k překračování jedné nebo více státních hranic,
- **tranzitivní cestovní ruch:** jedná se o přechod cestujícího přes území projížděného státu do jiného cílového destinace, obvykle bez přenocování. (Ryglová a kol., 2011, str. 22)

2.1.2 Na základě místa realizace

Podle hlavního místa implementace cestovního ruchu se CR dělí na:

- **interní CR:** zahrnuje tuzemský cestovní ruch,
- **národní CR:** zahrnuje tuzemský a pasivní cestovní ruch,
- **světový CR:** všechny CR, při jehož uskutečněním překračujete státní hranice, ať už jde o aktivní nebo pasivní cestovní ruch. (Ryglová a kol., 2011, str. 22)

2.1.3 Způsob financování

Podle financování se cestovní ruch člení na:

- **volný cestovní ruch:** neexistují žádné formální podmínky účasti, účastníci zde platí vše z vlastních finančních prostředků,
- **vázaný cestovní ruch:** účastí musíte splňovat určité podmínky, financování je zde formou společných fondů. (Ryglová a kol., 2011, str. 22)

2.1.4 Na základě délky pobytu

Podle délky setrvání se cestovní ruch dělí na:

- **dlouhodobý cestovní ruch:** doba setrvání v místě přenocování je více než tři dny,
- **krátkodobý cestovní ruch:** doba setrvání v místě přenocování je do tří dnů. (Ryglová a kol., 2011, str. 22)

2.1.5 Způsob zabezpečení cesty a pobytu

Podle způsobu organizace cesty se cestovní ruch dělí na:

- **neorganizovaný cestovní ruch:** účastníci cestovního ruchu si služby volí a zabezpečují sami a tento typ cestovního ruchu má stále větší podíl,
- **organizovaný cestovní ruch:** cestu a ubytování zajišťují z větší části cestovní kanceláře nebo jiní zprostředkovatelé. (Ryglová a kol., 2011, str. 22)

2.1.6 Na základě počtu účastníku

Podle počtu účastníku je cestovní ruch rozdělen na:

- **kolektivní cestovní ruch:** je spojen s účastí více osob – skupinový, hromadný nebo klubový cestovní ruch,
- **individuální cestovní ruch:** návštěvníci nebo turisté, kteří se účastní cestovního ruchu sami nebo se svými rodinami. (Ryglová a kol., 2011, str. 23)

2.1.7 Na základě sezóny

Podle sezóny se cestovní ruch dělí na:

- **mimosezónní cestovní ruch:** během období nízkého provozu se snižuje nabídka poskytovaných služeb a tyto služby jsou poskytované za nižší ceny,
- **sezónní cestovní ruch:** toto období je obdobím vysoké koncentrace návštěvnosti místa, takže je zde největší možný rozsah služeb a zároveň jde o období nejvyšších cen. (Ryglová a kol., 2011, str. 23)

2.1.8 Na základě vlivu na životní a sociálně-kulturní prostředí

Podle vlivu na životní a sociálně-kulturní prostředí se cestovní ruch dělí na:

- **měkký cestovní ruch:** snaží se vědomě dosáhnout rovnováhy mezi dopadem a přínosy na životní prostředí, sociální a kulturní prostředí destinace, kde probíhá
- **tvrdý cestovní ruch:** obvykle souvisí s velkými a tvrdými investicemi, kde hlavním měřítkem je zisk bez ohledu na životní, sociální a kulturní prostředí destinace. (Ryglová a kol., 2011, str. 23)

2.1.9 Cestovní ruch dle charakteru cílového místa pobytu

Kritérium odlišného převažujícího prostředí cílové destinace je využíváno pro členění cestovního ruchu s ohledem na různou strukturu a úroveň poskytovaných služeb. Takto je možné turismus členit na:

- městský,
- venkovský,
- ve střediscích turismu, vázaný na resorty vybudované primárně pro účely cestovního ruchu. (Palátková, 2014, str. 24)

2.1.9.1 Městský turismus

Má převážně charakter kratších pobytů, hlavním motivem je zážitek v historicky, kulturně či společensky zajímavých městech. Tzv. city-break v posledních letech nabývá na významu zejména v souvislosti s trendem dělit roční fond dovolené na více částí, se vstupem nízkonákladových leteckých společností na trh apod. S městským prostředím je spojena celá řada typů cestovního ruchu, jako např. kulturně-poznávací, společenský s návštěvou významných kulturních událostí, gurmánský, profesně orientovaný cestovní ruch apod. (Palátková, 2014, str. 22)

2.1.9.2 Venkovský cestovní ruch

Venkovský cestovní ruch a jeho subprodukty (agroturismus, ekoagroturismus, chataření a chalupaření) je realizován mimo urbanizované celky v ekologicky příznivém prostředí venkova a obvykle bývá některými autory zařazován spolu s ekoturismem do tzv. zeleného cestovního ruchu. Venkovský cestovní ruch je vedle vzájemné koexistence s městským cestovním ruchem jakýmsi protipólem masového turismu realizovaného zejména ve střediscích turismu a jsou s ním spojeny převážně environmentálně příznivé typy turismu. Vedle úzkého kontaktu s přírodou je motivem účasti také poznání života na venkově s možností zapojení se do určitých pracovních aktivit. (Palátková, 2014, str. 23)

3 ZÁKLADNÍ FAKTORY A PŘEDPOKLADY CESTOVNÍHO RUCHU A AGROTURISTIKY

Cestovní ruch spadá mezi jedno z nejrychleji se rozvíjející odvětví. Rozvoj je značnou mírou ovlivněn kvalitou a atraktivitou prostředí, v němž je cestovní ruch realizován. Důležitými předpoklady, které jsou pro samotnou existenci a vývojem cestovního ruchu důležité představují souhrn přírodních a antropogenních aspektů, a ty vzápětí tvoří podmínky pro realizace cestovního ruchu. (Vystoupil a kol., 2011, str. 318)

Podle Konečného, se tyto předpoklady nejčastěji člení na lokalizační, selektivní a realizační faktory cestovního ruchu. (Konečný, 2013, str. 140)

3.1 Lokalizační faktory

Lokalizační faktory umísťují aktivity cestovního ruchu do určité oblasti. Člení se dva typy, přírodní a kulturně-historické, podle původu jednotlivých podmínek.

3.1.1 Přírodní předpoklady cestovního ruchu

Přírodní podmínky určují kvalitu prostředí, a tím také způsobilost pro cestovní ruch v dané oblasti. Nejatraktivnější a poutavým pro odvětví cestovního ruchu jsou jedinečné a zvláštní přírodní kuriozity.

Přírodní prostředí je dáno několika faktory, jako jsou např.:

- reliéf území,
- klima,
- lokální teplotní poměry,
- vodstvo a hydrologické poměry
- rostlinstvo a živočišstvo. (Pourová, 2002, str. 124)

Co se týče venkovské turistiky a samotné agroturistiky, jsou přírodní předpoklady velmi význačným faktorem. „Zelené“ formy cestovního ruchu se ve své podstatě snaží o návrat k přírodě jako takové, přičemž zemědělství a přírodní zdroje jsou klíčové faktory pro jejich rozvoj. (Pourová, 2002, str. 124)

3.1.2 Kulturně-historické předpoklady cestovního ruchu

Kulturně – historické faktory se od přírodních faktorů liší především tím, že jsou tvořeny činností člověka a bezprostředně souvisí s historické vývojem oblasti. „Mezi nejpřitažlivější pro účastníky cestovního ruchu patří architektonická díla jednotlivých historických slohů, muzea, galerie, archeologické lokality, technické památky, významné parky i památky lidové architektury.“ (Pourová, 2002, str. 21)

Do této kategorie spadají i nehmotné složky kultury, jako jsou např.:

- lidové zvyklosti,
- tradice,
- hudba,
- náboženství,
- řemesla,
- kulturní akce apod.

3.2 Selektivní faktory

Selektivní faktory cestovního ruchu mají značný vliv na rozvoj cestovního ruchu. Jde o způsobilost podílet se aktivně i pasivně na cestovním ruchu. Taktéž určují schopnost obyvatelstva podílet se na cestovním ruchu. (Pourová, 2002, str. 28)

Tyto faktory lze též popsat na základě podmínek, které musí splňovat daná lokalita a na podmínkách, které jsou na straně účastníků cestovního ruchu. Mezi nejdůležitějšími faktory jsou například:

- bezpečnost navštívené lokality,
- politická situace,
- pohostinnost,
- stav životního prostředí, aj.

Na straně účastníků cestovního ruchu se jedná o socioekonomické zdroje, faktory a možnosti ovlivňující zejména rozdílnou intenzitu obyvatelstva na cestovním ruchu a rekreaci. (Konečný, 2013, str. 140)

Důležitým faktorem pro rozvoj cestovního ruchu jsou i ekonomické předpoklady související se životní úrovní obyvatelstva. Do vybraných faktorů patří i demografické, jakou jsou složení obyvatelstva a jeho hustota. Mezi další faktory patří urbanizační faktory, a to především rozdělení na městské a venkovské obyvatelstvo. (Konečný, 2013, str. 140)

3.3 Realizační faktory

Realizační faktory jsou nejdůležitější pro konečnou fázi uskutečnění cestovního ruchu. Vyjadřují spektrum činností a služeb, které jsou nutné pro funkčnost cestovního ruchu. Do realizačních předpokladů spadá infrastruktura a také materiálně – technické parametry. (Pourová, 2002, str. 19)

Jedna ze zásadních a hlavních podmínek cestovního ruchu je dopravní infrastruktura, bez níž by jakýchkoliv typ cestovního ruchu nebyl uskutečnitelný.

Samozřejmostí je také, že v daném místě funguje i turistická infrastruktura a různé služby, které společně tvoří materiálně – technické podmínky cestovního ruchu. Jedná se především o ubytovací a stravovací zařízení, jejichž limitujícím faktorem je jejich kapacita a kvalitní úroveň. Neméně důležitým faktorem je taktéž existence služeb pro turisty, jako jsou zábavní a sportovní zařízení, zprostředkovací služby a celé spektrum dalších možností pro turisty. V oblasti agroturistiky se jedná o služby, která odpovídá poptávce v dané lokalitě (farmy, vinařství apod.). (Konečný, 2013, str. 142)

4 VEŘEJNÁ PODPORA CESTOVNÍHO RUCHU

Veřejná podpora znamená poskytování podpory ze strany států nebo územními samosprávnými celky, zejména na podporu rozvoje regionu, uplatnění politik obecního zájmu, podpora rozvoje činností nebo chránění kulturního dědictví.

Veřejnou podporu lze z hlediska evropské legislativy považovat za přijatelnou, pokud přispívá:

- k rozvoji silně zaostávajících regionů,
- ke zlepšení vážné ekonomické situace v některém z členských států,
- pokud napomáhá činnostem a praxi ve společném zájmu všech členských zemí.

Cílem veřejné podpory je vyrovnat se ostatním regionům a stát se tak konkurenceschopnými. Jakmile je rozdíl vyrovnán, podpora by měla být ukončena. © 2021 Ministerstvo pro místní rozvoj

4.1 Znaky veřejné podpory

O veřejnou podporu se jedná pouze, jestli splňuje všechny následující znaky:

- opatření je hrazeno z veřejných prostředků,
- opatření zvýhodňuje určité podniky (podnikatele) nebo odvětví výroby,
- opatření je selektivní,
- opatření narušuje nebo hrozí narušením soutěže,
- opatření má vliv na obchod mezi členskými státy. © 2021 Ministerstvo pro místní rozvoj

4.2 Legislativa

Politika CR v podmínkách České republiky nemá jasně definovaný institucionální a legislativní rámec. K rozvoji cestovního ruchu se na regionální a místní úrovni používá rámec regionální politiky, včetně souboru zákonů přijatých v souvislosti s různými fázemi reformy veřejné správy. Každý kraj musí mít vypracovaný program rozvoje podle § 8, zákona č. 248/200 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Tam jsou otázky cestovního ruchu zahrnuty pouze jako součást obsahu. Tento zákon nebo jakýkoli jiný zákon neukládá krajům vytváření plánů rozvoje cestovního ruchu. „Regionální právo“ a „právo o krajích“ staví záležitosti v oblasti rozvoje cestovního ruchu do nezávislé jurisdikce. (Tittelbachová, 2011, str. 86)

Realizace koncepce národní politiky proto závisí na míře spolupráce odpovědných subjektů bez možnosti prosazení opatření, zejména když jsou jako garanti zmíněny regiony a jiné subjekty kromě veřejné správy.

Nedostatek zákonů o cestovním ruchu se stále více odráží v provádění politik cestovního ruchu. Důvodem pro vypracování návrhu zákona je také neschopnosti provázání agentur zapojených do řízení cestovního ruchu. Hlavním problémem je nesoudržnost managementu cestovního ruchu na národní, regionální a místní úrovni, jako je implementace koncepce a horizontální nesoudržnost. Další nevýhodou je chybějící povinnost rozvíjet CR na úrovni regionů, resp. skutečnost, že úkol rozvíjet CR, resp. celou oblast regionů, je formulováno velmi obecně. (Tittelbachová, 2011, str. 87)

4.3 Organizace podporující cestovní ruch

Na mezinárodní úrovni působí Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO), která vznikla roku 1974. WTO aktuálně spojuje 142 států jako oficiálních členů a také 350 přidružených členů, což jsou zástupci soukromého sektoru, sdružení CR, vzdělávací instituce a místní samosprávy. Základním posláním organizace je propagovat, podporovat a rozvíjet mezinárodní cestovní ruch s cílem prosazovat ekonomický rozvoj, mezinárodní porozumění a všeobecnou úctu a dodržování základních lidských práv a svobod všech členských států. © 2021 Ministerstvo pro místní rozvoj

Stejně funkce jako UNWTO plní na úrovni Evropy Evropská komise cestovního ruchu.

Organizace působící v oblasti cestovního ruchu na území České republiky jsou podle Heskové (2006, str. 89):

- Česká centrála cestovního ruchu – CzechTourism,
- Svaz obchodu a cestovního ruchu České republiky,
- Národní federace hotelů a restaurací České republiky,
- Sdružení podnikatelů v pohostinství a cestovním ruchu – HO.RE.KA ČR, UTB ve Zlíně, Fakulta managementu a ekonomiky 20
- Asociace cestovních kanceláří České republiky,
- Asociace průvodců České republiky,
- Sdružení průvodců České republiky.

4.3.1 CzechTourism

CzechTourism byl založen 1. dubna 1993 jako příspěvková organizace Ministerstva hospodářství. Účelem CzechTourism je propagovat destinace v České republice na domácím i mezinárodním trhu cestovního ruchu. CzechTourism spolupracuje s profesními sdruženími a je členem několika mezinárodních organizací. Má asi 25 zahraničních zastupitelských úřadů v Evropě a v zámoří. CzechTourism je financován pomocí Ministerstva pro místní rozvoj. (Palátková, 2014, str. 233)

V rámci marketingových aktivit byla provedena řada průzkumů zejména pro tuzemské a zahraniční zákazníky. CzechTourism je zodpovědný za strategii destinací České republiky na národní úrovni, zejména za implementaci národního komunikačního mixu. Z hlediska komunikačních nástrojů využívá tištěné reklamy (zejména brožury, letáky, mapy), televizní nebo rozhlasové reklamy (domácí a zahraniční mediální propagace), billboardové reklamy (zejména domácí cestovní ruch) a reklamu na internetu. (Palátková, 2014, str. 234)

4.4 Podpora EU

Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR) podporuje konkurenceschopnost, udržitelnost a kvalitu cestovního ruchu na regionální i místní úrovni. Cestovní ruch je samozřejmě úzce spjatý s využitím a rozvojem přírodního, historického a kulturního bohatství a s atraktivitou měst a regionů pro život, práci i turistiky. Je také úzce spjatý s vývojem, inovacemi a

diverzifikací produktů a služeb, které turisté využívají a vychutnávají. © 2021 Evropská komise

4.4.1 Programové období 2014-2020

Cestovní ruch není zahrnutý jako tematický cíl v nařízení ohledně evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF), protože spíše, než cíl představuje prostředek, resp. sektor. Zmíněná nařízení však předpokládají mnoho příležitostí pro inteligentní investice do cestovního ruchu. © 2021 Evropská komise

4.5 Koncepce státní politiky cestovního ruchu České republika

V období 2007–2013 určila Koncepce národní politiky cestovního ruchu v České republice základní strategické směřování odvětví cestovního ruchu. Koncepce je složena ze 4 základních priorit, 13 opatření a 71 aktivit. První prioritou je balíček produktů cestovního ruchu na národní a regionální úrovni. Druhou prioritou je rozšiřování a zdokonalování infrastruktury a služeb cestovního ruchu, podpora implementace kvalitní doprovodné infrastruktury, podpora rekonstrukce kulturních a historických památek a ochrana životního prostředí. Třetí priorita se týká kvality poskytovaných služeb. Posledním zaměřením je vytvoření organizační struktury cestovního ruchu. © 2021 Ministerstvo pro místní rozvoj

4.5.1 Výsledek období 2007–2013

V období od roku 2007 po rok 2011 byly podpořeno 2670 projektů zaměřených na cestovní ruch v celkové finanční dotaci 37,1 mld. Kč, distribuovaných v téměř 700 obcích České republiky, z nichž asi 60 % bylo umístěné v regionálních centrech cestovního ruchu národního významu. Nejdůležitějšími nástroji pro implementaci koncepce 2007–2013 na podporu cestovního ruchu byly v tomto období:

- integrovaný operační program,
- regionální operační programy. © 2021 Ministerstvo pro místní rozvoj

4.5.2 Strategické vize 2014–2020

Strategická vize a cíle pro odvětví cestovního ruchu v České republice vycházejí ze skutečnosti, že odvětví cestovního ruchu je založeno především na malých a středních podnicích. To je také základem systému priorit a podpůrných opatření. Politika podpory cestovního ruchu v České republice platí jak na národní, tak na regionální a obecní úrovni.

Strategická vize představuje Českou republiku v rámci cestovního ruchu, jako destinaci:

- s vysoce pozitivní mezinárodní image,
- mající kvalitní a atraktivní turistické produkty a programy,
- nabízející kvalitní služby s příjemnou a vzdělanou obsluhou,
- nabízející zajímavé kulturně-historické zážitky, sportovní vyžití, atraktivní přírodní zajímavosti,
- s běžně aplikovanými principy udržitelného rozvoje v praxi,
- nabízející zajímavé pracovní příležitosti v cestovním ruchu. © 2021 Ministerstvo pro místní rozvoj

4.5.3 Cíle koncepce

Následně jsou představeny cíle Koncepce, který chce dosáhnout v období 2014–2020:

- Zkvalitňování podnikatelského prostředí v cestovním ruchu,
- Výstavba a modernizace základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu,
- Zkvalitnění nabídky služeb cestovního ruchu,
- Zkvalitnění nabídky primárního potenciálu cestovního ruchu,
- Podpora činností destinačních společností,
- Posílení a inovace řízení destinace,
- Rozvoj lidských zdrojů,
- Marketingová podpora domácího a příjezdového cestovního ruchu,
- Tvorba a marketing národních a regionálních produktů cestovního ruchu,
- Marketingové informace,
- Politika cestovního ruchu jako součást hospodářské a regionální politiky,
- Statistika a výzkum v cestovním ruchu,
- Krizové řízení a bezpečnost. © 2021 Ministerstvo pro místní rozvoj

4.6 Program na podporu rozvoje agroturistiky

Z programu jsou investice směřovány do diverzifikace činností zemědělských subjektů v oblasti agroturistiky, vedoucí k diverzifikaci příjmů, vytváření pracovních příležitostí pro nekvalifikovanou pracovní sílu a podporu širší využívání zemědělských farem a venkovských oblastí. Žádat o tuto podporu může pouze zemědělský podnikatel. © 2021 Evropská komise

Výše podpory je dána následovně:

- Podpora se poskytuje jako příspěvek na vynaložené způsobilé výdaje, a to ve výši:
  - o 25 % způsobilých výdajů pro velké podniky,
  - o 35 % způsobilých výdajů pro střední podniky,
  - o 45 % způsobilých výdajů pro malé podniky.
- Maximální výše výdajů, ze kterých je stanovena dotace, je 10 mil. Kč na projekt.
- Minimální výše výdajů, ze kterých je stanovena dotace, je 200 tis. Kč na projekt. © 2021 Dotace EU

4.6.1 Specifika a omezení

Daná podpora má i jisté úskalí. Níže jsou uvedena všechna specifika a omezení, které se vztahují na danou podporu:

- Projekt lze realizovat na území České republiky s výjimkou území hl. města Prahy.
- Veškeré výdaje musí být realizovány ve vazbě na malokapacitní ubytovací zařízení.
- Žadatel může v jednom kole příjmu žádosti podat pouze jednu žádost.
- Podpora je podmíněna předložením projektu (podnikatelského plánu) s vyhodnocením přínosu projektu vůči naplňování cílů opatření a Programu rozvoje venkova.
- Žadatel splnil podmínku finančního zdraví u projektů nad 1 mil. Kč výdajů, ze kterých je stanovena dotace.
- Žadatel vykazuje min. 30 % příjmů ze zemědělské prvovýroby v poměru k celkovým příjmům za poslední účetně uzavřené období nebo chová minimálně 0,3 VDJ na 1 ha obhospodařované zemědělské půdy nebo hospodaří v lese s minimální výměrou 3 ha. © 2021 Dotace EU

4.6.2 Podporované aktivity

Níže jsou uvedeny podporované aktivity, na které lze využít podporu:

- Stavební obnova (přestavba, modernizace, statické zabezpečení) či nová výstavba malokapacitního ubytovacího zařízení (včetně stravování a dalších budov a ploch v rámci turistické infrastruktury, sportoviště a příslušné zázemí).
- Doplňující výdaje jako součást projektu (úprava povrchů, náklady na výstavbu odstavných stání, nákup a výsadba doprovodné zeleně, nákup zařízení, vybavení, hardware, software).
- Nákup nemovitosti. © 2021 Dotace EU

4.7 Ministerstvo pro místní rozvoj

Dalším iniciátorem rozvoje cestovního ruchu je Ministerstvo pro místní rozvoj, které patří do systému ústředních orgánů státní správy České republiky v oblastech, vymezených příslušným právními dokumenty. Díky objemu svých pravomocí, kompetencí a odpovědností za správu finančních prostředků hraje ve státní správě významnou roli. Ministerstvo bylo založeno 1. listopadu 1996 a je ústředním orgánem pro národní záležitosti správy regionální politiky, územního plánování, investiční politiky, cestovního ruchu, politiky bydlení a další. © 2021 Ministerstvo pro místní rozvoj

Ministerstvo pro místní rozvoj poskytuje několik grantů na podporu obnovy a rozvoje venkovských oblastí, tyto plány jsou však zaměřeny hlavně na obce nebo obecní sdružení. Národní dotační programy realizované Ministerstvem pro místní rozvoj jsou zaměřeny na regionální rozvoj, bytovou politiku a cestovní ruch. Ministerstvo pro místní rozvoj mimo jiné poskytuje dotace v rámci národních dotačních programů a titulů pro rok 2020 v následujících oblastech:

- podpora v oblasti cestovního ruchu,
- podpora bydlení,
- podpora nestátních neziskových organizací. © 2021 Ministerstvo vnitra

4.7.1 Oblast cestovního ruchu

Ministerstvo pro místní rozvoj poskytuje státní dotace v oblasti cestovního ruchu.

Hlavní cíle dotačního programu jsou:

- zvýšení potenciálu a konkurenceschopnosti regionů,
- usnadnění pohybu návštěvníků v destinacích,
- rozvoj základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu,
- rozproštění návštěvnosti,
- rozvoj kvality služeb,
- podpora socioekonomických přínosů cestovního ruchu. © 2021 Ministerstvo pro místní rozvoj

Z oblasti cestovního ruchu mohou čerpat: územně samosprávné celky (vyjma statutárních měst a městských částí), organizace zřízené územně samosprávnými celky, dobrovolné svazky obcí, podnikatelské subjekty, nestátní neziskové organizace působící v cestovním ruchu, turistická informační centra, církve a náboženské společnosti a organizace destinačních managementů. © 2021 Ministerstvo pro místní rozvoj

4.7.2 Podpora bydlení

Ministerstvo pro místní rozvoj mimo jiné poskytuje také národní podporu bydlení.

Cíle této podpory jsou:

- podporovaných bytů na území České republiky sloužících k poskytování sociálního bydlení pro osoby v ekonomicky neaktivním věku (seniory) a pro osoby, které mají ztížený přístup k bydlení v důsledku zvláštních potřeb vyplývajících z jejich nepříznivé sociální situace (věk, zdravotní stav),
- zkvalitnění bytového fondu odstraněním bariér při vstupu do domu a do výtahu,
- výstavby osobních výtahů v domech, které jím nejsou vybaveny a nikdy nebyly a u kterých jsou k tomu stavebně technické předpoklady. © 2021 Ministerstvo pro místní rozvoj

Čerpat tyto dotace mohou:

- vlastník nebo spoluvlastník bytového domu, nebo společenství vlastníků,
- vlastník nebo spoluvlastník jednotky vykonávající činnost správce v bytovém domě, ve kterém společenství vlastníků nevzniklo. © 2021 Ministerstvo vnitra

4.7.3 Podpora nestátních neziskových organizací

Státní dotační podpora nevládním neziskovým organizacím se uskutečňuje v rámci Ministerstva pro místní rozvoj v několika oblastech, včetně bydlení, regionálního rozvoje a cestovního ruchu. V rámci Ministerstva pro místní rozvoj se podpora nevládních neziskových organizací přímo zaměřuje na několik oblastí činnosti. (© 2021. Ministerstvo vnitra)

Oblast podpory:

- Podpora a ochrana veřejného zájmu na úseku bezbariérového užívání staveb
- Metodická podpora poradenství v oblasti bydlení
- Udržitelný rozvoj regionů, měst a obcí
- Udržitelný rozvoj cestovního ruchu na celostátní úrovni

Dotace mohou čerpat: nestátní neziskové organizace – spolek, obecněprospěšná společnost, ústav, nadace a nadační fondy (ZSPO s celostátní působností). 2021 © Svaz měst a obcí České republiky

5 MÍSTNÍ AKČNÍ SKUPINA

Místní akční skupina vychází ve své činnosti z principů Iniciativy LEADER a umožňuje obcím, zvláště venkovským, aktivně se zapojit do péče o prostředí regionu a do uvažování nad rozvoje v širších souvislostech. Místní akční skupina je uskupení subjektů veřejného, soukromého a neziskového sektoru na místní úrovni. MAS představuje geograficky homogenní území s hustotou obyvatel do 150 obyvatel/km², minimálně 10 000 a maximálně 100 000 obyvateli, s obcemi a městy maximálně do 25 000 obyvatel. Jejím hlavním úkolem je aktivizace občanů dané mikroregionu, budování partnerství, sjednocování lidí a podporování dobrovolné činnosti na všech úrovních aktivit venkovanů. (Majerová, 2011, str. 115)

Podle Majerové (2011, str. 116) klíčovými představiteli jsou v tomto případě především místní aktéři, kteří jsou s daným územím úzce provázáni sociálními, podnikatelskými, politickými i dalšími vazbami. Stávající sociální sítě, které v regionu fungují, a vzájemná provázanost jednotlivých aktérů mohou být využity pro vznik a fungování místních akčních skupin. Zároveň však MAS vytváří prostředí pro rozvoj existujících vztahů a sociálních sítí i vznik nových.

Složení MAS, okruh jejich působnosti v území a možnost získat dotaci se řídí směrnicemi EU a pravidly pro poskytování dotace MAS stanovenými na národní úrovni. MAS je vždy složena z více subjektů – jedná se o fyzické osoby, právnické osoby, obce, mikroregiony, podnikatele, nestátní neziskové organizace. Podmínky a výběrová kritéria pro poskytnutí podpory jsou uvádí Majerová (2011, str. 16) následující:

- MAS se skládá z vhodných partnerství veřejného a soukromého sektoru na místní úrovni., ve kterém se rozhodovací úrovně účastí minimálně 50 % zástupců soukromého sektoru,
- MAS má povinné instituce, které mohou spravovat veřejné prostředky a zajišťovat realizaci partnerských aktivit strategického plánu LEADER: manažer MAS, výběrová komise, agentura pro přípravu strategického plánu a jeho implementační dohled, účetnictví,
- Oblasti pokryté „strategickým plánem Leader“ musí být komplexní a poskytovat dostatečné klíčové lidské, finanční a ekonomické zdroje na podporu strategií udržitelného rozvoje.

- Členové místní akční skupiny musí mít trvalé bydliště, sídlo nebo agenturu na území MAS, nebo mít místní příslušnost na území,
- MAS navrhne vysoce kvalitní strategický plán na období 2014–2020 na základě závazného přehledu,
- MAS může na své způsobilé výdaje použít pouze jeden zdroj fondů EU.

V současnosti MAS pokrývají většinu území České republiky. Výrazné zastoupení MAS je například v Jihočeském, Olomouckém a Zlínském kraji. (Majerová, 2011, str. 120)

5.1 Základní principy metody LEADER

Mezi základní principy metody LEADER patří následující:

- přístup zdola nahoru – o budoucnosti regionu rozhodují lidé žijící a pracující v území, znající jeho tradice a potřeby,
- partnerství veřejných a soukromých subjektů,
- místní rozvojová strategie,
- integrované a vícesektorové akce,
- inovativnost – nalézání nových řešení problémů venkovských regionů,
- síťování – výměna zkušenosti mezi skupinami LEADER,
- spolupráce – společné projekty MAS v rámci státu, EU a dalších zemích. © 2021 Ústav územního rozvoje

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 MAS HORNOLIDEČSKO

Místní akční skupina Hornolidečko byla založena v roce 2004 za účelem získání dotací z programů Evropské unie. MAS Hornolidečko je občanské sdružení založené zástupci samospráv, neziskových organizací a podnikatelských subjektů působících na území Hornolidečského regionu, který tvoří obce:

- Francova Lhota, Horní Lideč, Lačnov, Lidečko, Střelná, Študlov, Valašská Senice, Valašské Příkazy, Valašská Polanka, Lužná, Prlov, Pozděchov, Leskovec, Seninka a Ústí.

Členem se může stát podnikatelský subjekt nebo nezisková organizace působící na území MAS Hornolidečko. V současné době má MAS 52 členů (15 obcí, 7 neziskových organizací a 30 podnikatelských subjektů). Oblast MAS je součástí NUTS II Střední Morava, Zlínského kraje, okresu Vsetín a ležící na státní hranici se Slovenskou republikou (sousedí s Trenčianským krajem). Je součástí tzv. „příhraničních mikroregionů“. Větší část území patří do Chráněné krajinné oblasti Beskydy s velkým množstvím přírodních rezervací, která spadá do největší CHKO v České republice a částečně území MAS leží také v CHKO Bílé Karpaty (obec Študlov). Je to jedno z nejhornatějších a nejlesnatějších území v celé České republice. Jde o typický venkovský region s celkovou rozlohou 170,1 km². © 2021. MAS Hornolidečko

Území MAS je vymezeno přírodními hranicemi, zejména Beskydami, Bílými Karpaty a Vizovickými vrchy a soustavou komunikací. Má nadprůměrně důležité dopravní umístění, dané významným silničním tahem východ – západ s navázáním na hranice ČR/SR. Vzhledem ke své geografické poloze a přírodním podmínkám je předurčen k rozvoji aktivit na ochranu životního prostředí, zejména k:

- horskému zemědělství,
- cestovnímu ruch,
- rozvoji služeb,
- řemeslná výroba.

V mikroregionu neexistují žádné důležité průmyslové podniky a také jeho zeměpisná poloha a dostupnost neposkytuje podmínky pro rozvoj průmyslové velkovýroby. © 2021. MAS Hornolidečko

Největšími zásady v regionu jsou příroda, kulturní tradice, památky a lidský potenciál. Území MAS Hornolidečsko je podhorská a zemědělská oblast, což se odráží v místní ekonomické struktuře. Největší zdroj pracovních příležitostí pro místní obyvatele jsou malé a střední podnikatelé (do 10 až 50 zaměstnanců). V sektoru služeb je to cestovní ruch (ubytování a pohostinství), služby pro obyvatele (kadeřnictví, opravy automobilů, veřejná správa), ve výrobní oblasti jsou to tradiční řemesla (zámečníci, zpracování dřeva atd.) a zemědělství. Důležitým faktorem je zde také výroba potravin, zejména produkce tradičních masných výrobků a výroba ekologických produktů. Zemědělství má nezastupitelný význam na území Hornolidečska, zejména z hlediska údržby krajiny. Lesnictví, chov skotu a ovcí jsou pro území MAS také velmi důležité.

Obr. 2 Mapa MAS Hornolidečsko (© 2021. MAS Hornolidečsko)

6.1 Cíl MAS

Základním cílem sdružení je působit jako místní iniciační, řídicí a kontrolní agentura, provádějící činnosti metodou LEADER a podporu inovativní implementace a realizace investičních záměrů v rámci místní strategie, vytváření původního komplexního venkovského mikroregionálního rozvoje, formulovat strategie a povzbuzovat a podporovat místní subjekty, aby zvážily a hodlaly využívat potenciál území MAS z dlouhodobého hlediska. MAS se zaměřuje hlavně na zlepšování kvality života na svém území, zlepšování ekonomického prostředí a zlepšování nových forem kulturního a přírodního dědictví.

Mimo tyto hlavní činnosti MAS Hornolidečska dále nabízí následující služby:

- poradenství v oblasti dotačních titulů EU, státních a dalších grantů
- zpracování žádostí a specifických příloh (studie proveditelnosti, finanční analýza, podnikatelský plán)
- dotační management (zpracování vyúčtování projektů, průběžných, závěrečných a monitorovacích zpráv, hlídání termínů apod.)
- provádění školení, organizace seminářů, konferencí. © 2021 MAS Hornolidečsko

7 SOCIOEKONOMICKÁ ANALÝZA ÚZEMÍ MAS HORNOLIDEČSKO

7.1 Obyvatelstvo

V období let 1991–2016 počet obyvatel narůstal, z 11 884 v roce 1991 se počet obyvatel zvýšil na 12 185 obyvatel, jde tedy o 2,53 % nárůst. V dalších letech však i na území MAS Hornolidečsko se projevil úbytek obyvatel. Úbytek přece však nebyl velice znatelný, jednalo se o necelé 1 %. V současnosti se jedná o obecný trend úbytku obyvatel. V každé obci MAS Hornolidečsko je vývoj obyvatel různý. V roce 2019 oproti roku 1991 došlo k nárůstu obyvatel v 8 obcích MAS. V ostatních obcích je oproti roku 1991 úbytek obyvatel, je to spojeno s tím, že se jedná o okrajové obce a obyvatelé z obcí migruje do větších měst za prací a lepší infrastrukturou. Se stálým úbytkem obyvatel bojuje obec Valašská Senice v období 1991–2020, neeviduje žádný přírůstek obyvatel.

Tab. 1 Vývoj počtu obyvatel na území MAS Hornolidečsko v letech 1991–2019 (vlastní zpracování)

Obec	1991	2001	2012	2016	2020
Francova Lhota	1632	1635	1596	1584	1579
Horní Lideč	1279	1397	1460	1366	1372
Lačnov	894	872	873	858	839
Leskovec	639	660	671	661	659
Lidečko	1784	1825	1831	1791	1772
Lužná	552	554	612	611	613
Pozděchov	570	586	558	593	596
Prlov	544	549	538	537	533
Seninka	331	317	330	320	311
Střelná	625	625	618	587	570
Študlov	500	518	511	504	498
Ústí	542	600	639	620	628
Valašská Polanka	1246	1300	1384	1404	1422
Valašská Senice	507	480	479	450	427
Valašské Příkazy	233	232	294	299	285
MAS Hornolidečsko	11878	12150	12364	12185	12104

V následující tabulce (Tabulka 2) můžete vidět složení obyvatelstva z hlediska věkové struktury. Největší podíl (69,75 %) má na území MAS Hornolidečsko ekonomicky aktivní obyvatelé. Největší podíl obyvatel v produktivním věku pro rok 2020 zaznamenala obec Prlov s téměř 71,48 %, na druhou stranu s nejmenším podílem je tu obec Pozdřechov, která má pouze 65,77 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. Pokud se podíváme na věkovou strukturu 0–14 let, tedy obyvatelé v předproduktivním věku, je vidět, že zabírají 15,15 % z celkového obyvatelstva MAS Hornolidečska. Na nízký počet obyvatel v předproduktivním věku, může mít dopad trend stárnutí obyvatelstva.

Tab. 2 Věková struktura obyvatel MAS Hornolidečsko v % (vlastní zpracování)

Obec	Celkem	0–14 let	v %	15–64 let	v %	65 let a	v %
Francova Lhota	1579	235	14,88	1126	71,32	218	13,8
Horní Lideč	1372	236	17,20	948	69,10	188	13,70
Lačnov	839	139	16,57	561	66,86	139	16,57
Leskovec	659	80	12,14	482	73,14	97	14,72
Lidečko	1772	285	16,09	1238	69,86	249	14,05
Lužná	613	86	14,03	435	70,96	92	15,01
Pozdřechov	596	91	15,27	392	65,77	113	18,96
Prlov	533	74	13,88	381	71,48	78	14,64
Seninka	311	39	12,54	221	71,06	51	16,40
Střelná	570	92	16,14	387	67,89	91	15,97
Študlov	498	69	13,86	351	70,48	78	15,66
Ústí	628	91	14,50	424	67,51	113	17,99
Valašská	1422	215	15,12	993	69,83	214	15,05
Valašská Senice	427	53	12,41	303	70,96	71	13,63
Valašské Příkazy	285	48	16,84	201	70,53	36	12,63
MAS	12104	1833	15,15	8443	69,75	1828	15,10

7.1.1 Vzdělanostní struktura obyvatel

Vzdělání je v Tabulce 3 rozděleno do čtyř oblastí a to:

- bez vzdělání a ZŠ,
- střední odborné bez maturity,
- střední s maturitou,

- VOŠ a VŠ.

Učňovské obory jsou v současnosti podporovány stipendii a dotacemi a díky tomu zaujímají největší podíl mezi obyvateli MAS Hornolidečsko a to 41,7 %. Do budoucna můžeme odhadovat, že tohle číslo bude klesat, jelikož směr dnešní doby je dosáhnout co nejvyššího vzdělání. Druhou nepočtenější skupinou jsou obyvatelé se střední školou s maturitou a to 25,4 %, je to tím, že rostou nároky na pracovní pozice a v současnosti je maturita u většiny pracovních míst minimální dosažené vzdělání. Na třetím místě jsou obyvatelé bez vzdělání, anebo pouze se základní školou. V této skupině je 24,3 %, v dnešní době musí MAS Hornolidečsko usilovat o snížení tohoto čísla, jelikož to pro MAS představuje hrozbu. Nejmenší podíl mají obyvatelé s VOŠ či s VŠ a to 8,6 %.

Tab. 2 Vzdělanostní struktura obyvatel MAS Hornolidečska v % (vlastní zpracování)

Obec	Bez vzdělání a se ZŠ	Střední odborné bez maturity	Střední s maturitou	VOŠ a VŠ
Francova Lhota	24,9	44,2	25,5	5,4
Horní Lideč	20,8	39,9	28,7	10,6
Lačnov	29,1	41,7	23,5	5,7
Leskovec	23,9	40,7	25,9	9,5
Lidečko	28,4	41,7	22,3	7,6
Lužná	24,6	39,9	27,7	7,8
Pozdětchov	28,8	37,9	24,8	8,5
Prlov	30,5	42,7	19,9	6,9
Seninka	30,3	38,3	26,5	4,9
Střelná	24,8	46,8	22,5	5,9
Študlov	25,7	46,9	21,7	5,7
Ústí	16,8	41,2	30,4	11,6
Valašská Polanka	20,8	43,5	26,7	9,0
Valašská Senice	34,1	40,9	21,3	3,7
Valašské Příkazy	14,9	42,1	33,0	10,0
MAS	24,3	41,7	25,4	8,6

7.2 Technická infrastruktura

V oblasti technické infrastruktury můžeme obce MAS Hornolidečsko považovat za vyspělé a dobře vybavené. Všechny obce mají zavedenou infrastrukturu pro distribuci zemního plynu a její rozsah je dostačující.

Ve většině obcí je nyní i hotová splašková kanalizace. V minulosti ji měli zavedenou pouze obce Horní Lideč a Lidečko v současnosti je již i v obcích Lačnov, Francova Lhota, Valašská Senice, Střelná, Lužná, Valašská Polanka, Leskovec a Ústí. Zbylé obce zatím splaškovou kanalizaci neplánují. Na tuto kanalizační síť jsou už nyní připojeny většiny domácností, které dříve používali septiky nebo žumpy. Kanalizační síť vede do dvou ČOV, a to v Lidečku a ve Vsetíně.

Internetové připojení je na území MAS Hornolidečsko dostupné ve všech obcích, připojení poskytují buď velké národní společnosti anebo také i lokální poskytovatelé. Na území MAS se nejčastěji jedná o bezdrátové připojení za pomoci antény. Na odlehlých místech a samotách se nachází problémy s dostupností internetového připojení, jedná se ale jen o jednotlivce.

Dalším prvkem technické infrastruktury patří veřejné osvětlení. Veřejné osvětlení se nachází s každé obci, a to i ve všech jejich odlehlých místech. Jelikož většina stávajícího veřejného osvětlení nespĺňuje nejnovější normy a úsporu či nízkoenergetičnost, obce se rozhodli v daných časech, 00:00 – 04:00, osvětlení zhasnout.

Posledním aspektem technické infrastruktury je pitná voda. V každé obci je voda zajištěna vodovodní sítí s dostatečnou kapacitou připravenou na připojení nových odběratelů. Několikrát do roka probíhají kontroly pitné vody a výsledky jsou vždy pozitivní. Ve většině domácností, především v rodinných domech mají k dispozici vlastní studnu.

7.3 Dopravní infrastruktura

Obce MAS Hornolidečsko jsou napojeny na významné dopravní uzly.

7.3.1 Silniční doprava

Ve většině obcí (mimo Prlov, Lačnov, Střelná, Pozdětchov, Valašská Senice a Študlov) prochází silniční koridor I/57. Jde o silnici I. třídy spojující Zlínský a Moravskoslezský kraj. Jde o klíčovou silniční infrastrukturu, která spojuje Východní Moravu, Slovensko a Polsko. Silnice I/57 je důležitá jak pro obyvatele Hornolidečska, ale také i pro nákladní dopravu. Jedná se o nejvytíženější dopravní infrastrukturu v MAS Hornolidečsko.

V budoucnosti je v plánu vybudování rychlostní silnice R49, která má integrovat oblast Východní Moravy a Západního Slovenska. Její délka je plánovaná na 69 km a trasa bude začínat v Hulíně, kde bude napojená na dálnici D1 a poté povede přes Fryšták, Lípu,

Pozdřechov, Horní Lideč a Štřelnou do slovenské Lysé pod Makytou. Na Slovensku bude dál silnice R49 napojena na silnici R6 a následně na dálnici D1.

V současnosti se však pracuje na podpoře bezmotorové dopravy, a to především cyklo dopravy. V roce 2019 byli započaty práce na cyklostezce Bečva – Vlára – Váh. Jejím hlavním účelem je zajistit nemotorovou dopravu na území. Tato cyklostezka bude propojovat obce MAS Hornolidečsko, přičemž na severu bude napojena na existující cyklostezku Bečvu a na jihu bude připojena na cyklostezku Valašské Klobouky směřující k Vlárskému průsmyku až na Slovensko, kde bude napojena na cyklostezku Váh.

7.3.2 Železniční doprava

Mikroregionem Hornolidečska prochází železniční trať č. 280. Jedná se o elektrizovaný a dvoukolejný železniční uzel propojující Hranice na Moravě – Valašské Meziříčí – Vsetín – Horní Lideč – Štřelnou – Púchov (SK).

MAS je také dále napojena na železniční trať vedoucí z Horního Lidče do Brumova – Bylnice. Tato trať má regionální význam a byla uvedena do provozu v roce 1928. Trať je jednokolejná a neelektrizovaná umožňuje tedy přepravu výhradně motorovými soupravami. V rámci MAS jsou na tuto železniční trať napojeny zastávky obce Valašské Příkazy a Horní Lideč.

Poptávka na území MAS v rámci železniční dopravy spočívá hlavně v zajištění dostupnosti nádraží a vlakových zastávek, popřípadě rozšíření parkovacích míst, které povedou k funkčním dopravním terminálům umožňující vhodným způsobem kombinovat více druhů dopravy, a to hlavně napojení na veřejnou dopravu.

7.4 Vybavenost a služby obcí

Většina obcí z území MAS Hornolidečsko jsou dostatečně vybavené. Počet poskytovaných služeb a řemesel je velmi individuální, obvykle odpovídá velikosti obce. V malých obcích je vždy alespoň jeden obchod, jedna restaurace nebo jeden hospoda a většina z těchto malých obcí má také holičství a autoservisy. Větší obce poskytují širší škálu služeb a obchodů, svou nabídku prodejen rozšířily o prodejny textilu, květinářství nebo jiné specializované obchody. Jako nedostačující můžeme označit nabídku prodejen s drogerií, tento problém však řeší prodejny se smíšeným zbožím, které mají ve svém sortimentu i běžné drogistické zboží.

7.5 Sportovní a kulturní infrastruktura

Základní sportovní a kulturní infrastruktura se nachází ve většině obcí MAS Hornolidečska. Jsou však obce, kde chybí některý ze základních prvků této infrastruktury. Téměř v každé obci se nachází také větší kulturní zařízení typu – kulturního domu. Tento typ zařízení chybí pouze v obcích Horní Lideč, Lačnov a Ústí. Pro tyto uvedené obce to představuje problém při zajišťování kulturních a společenských akcí pro občany obce.

Obce, kde se nachází kulturní dům, mají zase problémy s technickým stavem těchto nemovitostí, které jsou většinou několik desítek let bez větších investic což má za následek zvyšování nákladů při jejich provozu a v ojedinělých případech také omezené možnosti využití. Nejvýznamnějším nedostatkem je zajištění energetické optimalizace budov (výměna oken, zateplení), kdy tento problém se dotýká nejen objektů kulturních a sportovních aktivit, ale ovlivňuje i mnoho dalších veřejných budov obcí.

Pokud jde o sportovní a společenské aktivity mládeže na celém území MAS Hornolidečsko, existují pouze tři oficiální centra volného času dětí a mládeže a to:

- v Lidečku,
- v Lačnově,
- v Senince.

Ostatní obce zajišťují především aktivity volného času dětem a mladým lidem prostřednictvím svých zájmových kroužků ve sdružení (sportovci, hasiči, včelaři atd.). Je třeba říct, že občanské aktivity v této oblasti na území MAS Hornolidečsko je nadprůměrné a každá obec má řadu různě zaměřených kroužků a oddílů, které jsou doplněny také o jednorázovými akcemi pro děti, mládež a jejich rodiče. Aby se tato činnost mohla dále rozvíjet, je to nutné zajistit odpovídající vybavení a zázemí pro spolky a organizátory akcí, kterým toto obvykle chybí a je to hlavním faktorem omezující jejich rozvoj.

Sportovní infrastrukturu představují hlavně fotbalové hřiště, která se kromě Pozdřehova nacházejí také v každé obci z území MAS Hornolidečsko. Mezi další aktivity patří multifunkční hřiště. V každé obci je alespoň jedno hřiště, které mohou občané a žáci základních škol využít. V obcích Horní Lideč a Francova Lhota existují větší sportovní zařízení, která poskytují nejen služby pro místní obyvatele, ale i pro obyvatele okolních obcí a turisty z regionu. Z celého území MAS se pouze v obci Valašské Senici nachází venkovní

koupaliště, které nedávno prošlo výraznou rekonstrukcí a modernizací. Ne území MAS se nevyskytuje žádná možnost přírodního koupaliště.

Zázemí v obcích MAS můžeme považovat za dostatečné. Mnoho obcí však tato zařízení dlouhodobě používá a vzhledem k intenzitě využívání a životnosti materiálu je nutné zajistit kompletní rekonstrukci a modernizaci, aby tato zázemí mohla fungovat dál.

Území MAS Hornolidečsko se může pyšnit i svými kulturními památkami, mezi nejdůležitější a také nejhojnější patří sakrální stavby (kostely, kříže). Lidové prvky této architektury byly budovány ze dřeva, a tak se mnoho z nich nedochovalo. Několik dřevěných historických budov bylo v minulosti přemístěno do Muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

Tab. 3 Kulturní památky z území MAS Hornolidečsko (vlastní zpracování)

Obec	Památky
Ústí	Socha sv. Jana Nepomuckého
Seninka	Venkovská usedlost čp. 1
Lužná	Zvonice a soubor kamenných sklepů
Lidečko	Kostel sv. Kateřiny a Boží muka
Pozdřechov	Kostel sv. Jiří, evangelický kostel, pomník obětí nacismu
Sřeltná	Zvonice, Venkovská usedlost
Valašská Polanka	Pamětní kříž
Francova Lhota	Kostel sv. Štěpána uherského, pamětní kříž, zbytky skalního hradu Pulčín
Horní Lideč	Socha panny Marie
Lačnov	Venkovská usedlost čp. 13

7.6 Sociální a zdravotní infrastruktura

Dalším tématem hodnocení v rámci socioekonomické analýzy území MAS je oblast sociálních a zdravotních služeb. Zde se odráží venkovský charakter MAS Hornolidečsko, přirozená spádová centra zajišťující komplexní sociální a zdravotní služby toho území, musíme hledat ve městech Valašské Klobouky a Vsetín. Kvůli trendu stárnutí populace bude

stále vyšší poptávka po těchto zařízeních, které poskytují péči a služby pro starší obyvatele. Je důležité, aby takové zařízení bylo nízkokapacitní, co nejbližší přirozenému prostředí zákazníka a poskytují širokou škálu sociálních služeb. Ve shodě s výše uvedeným, je potřeba, aby na území MAS Hornolidečsko zařízení poskytující tyto služby vzniklo a působilo. Nyní občané území MAS, kteří vyžadují péči v takovém zařízení, končí mimo území, část ve městech a díky tomu i mimo své přirozené prostředí.

V oblasti zdravotnických služeb existuje řada problémů, které ovlivňují kvalitu a kvantitu poskytovaných služeb. Obce, ve kterých má svou ordinaci některý z lékařů, se potkávají s nedostatkem finančních prostředků na zajištění kvalitního a moderního zázemí, které je důležité pro poskytování zdravotnických služeb. Pouze obce Valašská Polanka a Horní Lideč mají svá zdravotní střediska s vícero lékařskými ordinacemi praktických lékařů pro děti a mládež, praktických lékařů pro dospělé, stomatologické ordinace a gynekologické ordinace. U těchto obcí je však zásadnější otázka, kterou je nedostatek lékařů. V současnosti je většina praktikujících lékařů v předdůchodovém až důchodovém věku a v blízké době bude nutné řešit zajištění těchto zdravotnických služeb pro občany spádových oblastí. Ordinace specializovaných lékařů se nachází v menším měřítku ve Valašských Kloboukách a dále pak ve Vsetíně, kde je i nemocnice.

Tab. 4 Zdravotnická infrastrukturu na území MAS Hornolidečsko (vlastní zpracování)

Obec	Praktický lékař pro děti a mládež	Praktický lékař pro dospělé	Stomatologie	Gyneekologie
Francova Lhota	✓	×	×	×
Horní Lideč	✓	✓	✓	✓
Lačnov	×	×	×	×
Lidečko	×	×	×	×
Leskovec	×	×	×	×
Pozdřehov	×	×	×	×
Lužná	×	×	×	×
Prlov	✓	×	×	×
Střelná	×	×	×	×
Seninka	×	×	×	×
Ústí	×	×	×	×
Valašská Polanka	✓	✓	✓	✓

Valašské Příkazy	×	×	×	×
Valašská Senice	×	×	×	×
Študlov	×	×	×	×

Území MAS Hornolidečska má základní vybavenost v oblasti zdravotnických a sociálních služeb. Obce Valašská Polanka a Horní Lideč plní funkci přirozených center MAS Hornolidečka ve spojení s poskytováním zdravotních a sociálních služeb. V současnosti je připravován projekt výstavba domova se zvláštním režimem v obci Valašská Polanka. Součástí zařízení by mělo také být zázemí pro terénní služby a další činnosti a aktivity v oblasti sociální péče a péče o seniory.

7.7 Život na území MAS Hornolidečsko

Území MAS Hornolidečsko je typickou venkovskou oblastí. Není zde žádné město ani obec, která má více než 2000 obyvatel. Přirozené spádové oblasti jsou bývalé střediskové obce Valašská Polanka a Horní Lideč. Tyto dvě obce mají rozsáhlejší obecní vybavenosti a slouží také okolním spádovým obcím (základní škola, zdravotnické ordinace a další). Celkově lze kvalitu života na území MAS Hornolidečsko hodnotit pozitivně, protože se zde nevyskytuje častý problém obcí venkovského typu, tedy jejich vylidňování.

Základní dynamikou života v Hornolidečsku jsou místní sdružení a spolky, která hrají důležitou roli v organizaci obecního společenského a kulturního života. V každé vesnici najdete dobrovolné hasičské sbory, sportovní kluby a lovecká sdružení. Téměř každá vesnice má další jiné spolky a sdružení s různým zaměřením a tématy aktivit. V posledních letech se také začaly objevovat sdružení, kterým záleží na přímém rozvoji a zlepšení života v obci. Výhodou při rozvoje obcí z území MAS je, že všechny mají podrobný územní plán. Tento plán slouží obcím k racionalizaci prostorového a funkčního uspořádání území. Díky tomu je rozvoj obce trvale udržitelný a respektuje potřeby na ochranu životního prostředí a soužití člověka s přírodou.

7.8 Podnikatelské subjekty

V roce 2019 byla na území MAS zaregistrováno celkem 2349 podnikatelských subjektů. Poměrně vysoký podíl podnikatelských subjektů připadá na obce: Horní Lideč, Francova Lhota, Valašská Polanka a Lidečko. Z pohledu samotné ekonomické činnosti převládají činnosti zaměřené na průmyslovou výrobu nad odvětví služeb. Většina ekonomických

subjektů je zastoupeno ve stavebnictví, průmyslu nebo velkoobchodu a maloobchodu a údržba motorových vozidel. Mezi důležitá odvětví mikroregionu patří také odborné, vědecké a technické činnosti, ostatní činnosti, a nakonec ubytovací a stravovací služby. Z hlediska právní formy podnikání převládají v na území MAS OSVČ v roce 2019 jich bylo 1 921. Nejvíce OSVČ jsou pak v Lidečku, Francové Lhotě, Valašské Polance a Horním Lidči. Kromě toho byla objeveno významné postavení obchodních společností, kterých bylo zaznamenáno celkem 109. Zastoupeni jsou i nezávislý nebo zemědělský podnikatelé.

7.9 Cestovní ruch

Díky svým charakteristikám je území MAS Hornolidečsko předurčen k poskytování typických venkovských aktivitách a různým typům aktivní dovolené. Potenciál je obrovský, zejména v této oblasti, jsou zde ideální podmínky pro agroturistiku. Aktuálně na území MAS Hornolidečska agroturistice v plném smyslu se věnují pouze dva subjekty a poptávka po jejich produktech je daleko nad jejich schopnosti. Další důležitou oblastí je poskytování sportovních činností, zimních i letních. Na Hornolidečsku je 6 lyžařských vleků o délce 300 až 800 m, problém je ale v tom, že investice do této oblasti jsou téměř nulové a s tím spojená zastaralost a velká závislost na přírodních sněhových podmínkách, které v posledních letech nejsou ideální. V létě je hojnější sportovní vyžití a návštěvníci mají možnost využít vybudovaná sportovní zařízení, zejména v Horní Lidči a ve Francové Lhotě. Nevýhodou těchto činností je, že jsou snadno napodobitelné a je náročné odlišit se od konkurence. Největší schodek v cestovním ruchu na území Hornolidečska jsou základní služby, jmenovitě ubytování a stravování. Nabídka v tomto ohledu je zcela nedostatečná, jak z kvalitativního, tak kvantitativního hlediska. Tento deficit může představovat největší podíl na problémech při rozvoji cestovního ruchu.

8 VYHODNOCENÍ SOCIOEKONOMICKÉ ANALÝZY

Z populačního vývoje je patrné, že počet obyvatel na území MAS v průběhu postupně klesá. Z pohledu migračního salda je změna počtu obyvatel významná, to způsobuje nedostatek pracovních příležitostí, vzdělání a touha mladých lidí žít ve městě. Přirozený přírůstek obyvatel na území MAS je také negativní, což je způsobeno stárnutím populace a nízkou porodností. Na území Hornolidečska největší část populace tvoří obyvatelstvo v produktivním věku 15–64 let.

Dále byla zkoumána vzdělanostní struktura obyvatelstva na území MAS Hornolidečska, kde největší skupinu tvoří obyvatelé se středoškolským vzděláním bez maturitní zkoušky. Vzhledem k současným trendům dosahovat co nejvyššího vzdělání existuje silný předpoklad, že se počet absolventů středních škol bez maturity v budoucnu sníží. Druhou největší skupinou jsou lidé se středoškolským vzděláním s maturitní zkouškou. To je výhoda z hlediska intelektuálního růstu rozvoje území. Na území MAS Hornolidečska stále existuje velký počet lidí, kteří nezískali žádné nebo jen základní vzdělání. V současnosti je nejnižší zájem o vyšší odborné školy, naopak stoupá zájem o vysokoškolské studium. Míra registrované nezaměstnanosti prudce poklesla v posledních letech. To ukazuje, že lidé mají zájem aktivně hledat práci a pracovat.

Složení podnikatelského prostředí odpovídá typické venkovské oblasti. Většinu podnikatelů na území MAS tvoří malé společnosti, kteří zaměstnávají 0-50 zaměstnanců a osoby samostatně výdělečně činné. Ekonomicky aktivní obyvatelé nejčastěji pracují v průmyslovém sektoru, za kterým musí dojíždět do měst (zejména do Vsetína). V obcích se nachází společnosti hlavně zaměřené na dřevovýrobu, stavební práce a řemesla. Velká část populace z území MAS je zaměstnaná v odvětví služeb, i když je to méně než národní průměr. Problém z dlouhodobého hlediska je vysoká míra nezaměstnanosti, která je dlouhodobě vyšší než průměr Zlínského kraje i okresu Vsetín. Míra nezaměstnanosti klesá pozvolna.

V oblasti vzdělávání je současná situace stabilní a kapacita dostatečná. Téměř každá obec má mateřskou školu a většina obcí má také první stupeň základní školy. V území MAS jsou 3 školy se dvěma úrovněmi základního vzdělání. Dlouhodobým problémem obcí však stále zůstává provozní financování, zejména investice do škol, které jsou na jejich území zřizovány.

Drtivá většina zdravotnických zařízení se nachází ve dvou obcích – Horní Lideč a Valašská Polanka. Standardně jsou zde, poskytovány služby praktických, dětských a zubních lékařů. Do některých obcí praktičtí lékaři dojíždí minimálně jednou za týden ze spádových obcí. Větší zdravotnická zařízení s více specialisty se nacházejí ve Valašských Kloboukách a Vsetíně. Požadavky na poskytování sociálních služeb jsou na území náročnější. Sociální služby jsou většinou zajišťovány pomocí terénní služby. Pokud občané potřebují stálou péči, jsou často převedeni do větších zařízení, které se však nachází mimo území Hornolidečska.

Na území MAS Hornolidečsko jsou dvě silnice první třídy, které se částečně překrývají. Jedná se o silnice I/57 (Brumov – Bylnice – Vsetín) a I/49 (Střelná – Zlín). Obě silnice patří mezi důležité dopravní uzly směrem na Slovensko a tomu odpovídá i intenzita silniční dopravy. Nárůst počtu automobilů, zejména nárůst počtu nákladních automobilů má negativní vliv na čistotu ovzduší v obcích a bezpečnost při pohybu na silnicích. Železniční doprava je také na území MAS Hornolidečska důležitá. Místní trať spojuje Českou republiku a Slovenskou republiku a využívá ji mnoho mezinárodních osobních vlaků.

Mezi hlavní atrakce území Hornolidečska v odvětví cestovního ruchu patří příroda, malebná místa a krajiny pro ekoturistiku (zejména turistiku a cyklistiku). Dlouhodobým cílem je vytvářet produkty související s krajinou a bohatou na historii území MAS, zejména formou venkovské turistiky a agroturistiky. Hlavním důležitým prvkem je také možnost propojení folklórních a společenských akcí s nabídkou cestovního ruchu. Mezi nejvýznamnější nedostatky patří nedostatečná nabídka ubytování a stravování v území.

9 ANALÝZA ROZVOJE AROTURISTIKY NA ÚZEMÍ MAS HORNOLIDEČSKO NA ZÁKLADĚ ROZHovorŮ S VYBRANÝMI AKTÉRY

Analýza budoucího rozvoje agroturistiky je sestavena na základě rozhovorů s vybranými aktéry území MAS Hornolidečsko. Otázky byly kladeny starostům členským obcí Valašská Polanka, Lužná, Lidečko, Horní Lideč, Francova Lhota, Valašská Senice a Valašské Klobouky a také zástupci MAS Hornolidečsko. Vybraní aktéři byli osloveni na základě doporučení odborných a kompetentních rad zaměstnance MAS. Rozhovory se konaly v období 29. 3. – 10. 4. 2020, vždy v souladu s dohodou a časovými možnostmi zúčastněných aktérů. V příloze 1 a 2 je uveden seznam otázek, které byly součástí rozhovoru. První část rozhovoru se zaměřuje na hodnocení současného stavu obce a MAS a na výsledky realizovaných projektů. V další části se otázky zaměřovali na zhodnocení hlavních bariér spojených s realizací projektů a možnostech jejich snížení či eliminaci. Aktéři odpověděli, na co se zaměřuje jejich krátkodobý a střednědobý vývoj a jaká opatření jsou přijímána k jejich posílení.

9.1 Vyhodnocení rozhovoru se zástupcem MAS Hornolidečsko

Rozhovor s hlavním představitelem MAS Hornolidečsko proběhl 8. 4. 2020. První část rozhovoru pojednávala o hlavních výhodách a nevýhodách z pohledu MAS. Ze zodpovězených otázek vyplynula hlavní výhoda, že se starostové obcí pravidelně scházejí a atmosféra mezi nimi je přátelská, spolupracují mezi sebou a vzájemně si předávají zkušenosti. Zároveň probíhá pravidelná informovanost starostů o novinkách, aktualizacích právních předpisů a změnách. Nevýhody zahrnují omezené možnosti financování, protože jsou využívány pouze finanční prostředky jen z členských příspěvků a dotací. Účast na čerpání dotací závisí na možnostech jednotlivých obcí a jejich rozpočtu. Mezi budoucí příležitosti patří zejména udržení chodu Centra společných služeb, jejichž prostřednictvím jsou zabezpečovány projekty realizující se v rámci MAS a zároveň je možné, prostřednictvím projektu poskytnou pomoc nebo radu dalším členským obcím. Budoucím rizikem je nejistota udržitelného zajištění finančních prostředků Centra společných služeb. MAS by měla poskytnout alespoň jednoho zaměstnance, který se bude věnovat poradenským činnostem v tomto směru. Hlavním požadavkem na zaměstnance je převzetí celé agendy, která byla zvedena v rámci Centra společných služeb.

Otázky v další části rozhovoru se zabývají hlavními prioritami rozvoje agroturistiky na území MAS. Zjistilo se, že v krátkodobém horizontu je hlavní prioritou získání dalších dotací na podporu rozvoje území MAS, rozvoje cestovního ruchu, zvyšování environmentálního prostředí, podporu na nakládání s odpady, zvyšování hodnoty životního prostředí a práce na udržení zaměstnanců v rámci Centra společných služeb. Ve střednědobém horizontu jsou hlavní priority zaměřené na rozvoj území mikroregionu. Například podpora zavlažování půdy a zadržování vody v krajině, zvyšování kvalifikace obyvatel MAS, navýšení ubytovacích zařízení a v neposlední řadě zachování tradice a kulturního dědictví.

Za hlavní překážky jsou považovány při realizaci projektů během tohoto programového období zejména nedostatečné finanční prostředky na dofinancování projektů ze stran členských obcí. Problém spočívá také v samotném zpracování projektů, včetně všech požadavků, aby byl projekt úspěšný a nedošlo ke ztrátě již investovaných prostředků. Tyto překážky jsou možné prostřednictvím vytváření rezerv překonat a dofinancovat činnost území MAS. To ve skutečnosti řeší problém zavádění poplatků, čímž se zvyšují příjmy v rozpočtu. Tyto poplatky také vedou ke snížení administrativní zátěže týkající se samotné žádosti i realizace projektů. Podle odpovědi zástupce MAS je úspěšnost předložených projektů v aktuálním programovém období 90 %. Za příčiny neúspěchu je považována konkurence a velký počet uchazečů. Řešení pro vyšší úspěch je zlepšení kvalifikace pracovníků.

Další část rozhovoru zkoumá, jak se místní obyvatelé účastní při výběru námětů projektů. Podle získaných odpovědí jsou požadavky nebo návrhy obyvatel předloženy starostům, jejichž prostřednictvím jsou dále komunikovány na plenárním zasedání MAS. Nebo starostové návrhy předloží přímo na základě aktuálně vyhlášené výzvy.

V další fázi rozhovoru otázky souvisely s následujícím programovým obdobím 2021–2027, zejména zda bylo již vynaloženo jakékoli úsilí na formulaci další strategie. Rozhovor ukázal, že o tomto tématu se zatím vedlo jen velmi málo diskusí. Priority následujících strategií budou vycházet ze zveřejněného operačních programů a jednotlivých výzev, protože nelze použít všech aktuálních výzev, ale pouze těch, které jsou určeny pro dobrovolné svazky obcí. Dalším kritériem je poptávka a dostupnost pro dané období. Cílem současné strategie je realizace více projektů s nižší finanční zátěží, což není pravidlem. V budoucnu by výzvy měli směřovat spíše k větším projektům, MAS by i tuto možnost využila. Zatím bylo prodiskutováno pouze rámcové priority, které vedou k rozvoji území MAS a zlepšení kvality života. Tyto debaty se týkají zejména spolupráce, která vede k atraktivitě území MAS v

odvětví cestovního ruchu při realizaci krajinných prvků pro rozvoj agroturistiky a využití přírodních a kulturních podmínek území MAS.

V poslední otázce rozhovoru bylo určeno personální obsazení projektů zaměřené na agroturistiku na území MAS Hornolidečsko. Z výsledků vyplynulo, že největší podíl na realizaci projektů má Centrum společných služeb, které se těmito aktivitami a činnostmi přímo zabývá. Dále se účastní předseda MAS, místopředseda, správní rada, účetní a valná hromada.

9.2 Vyhodnocení rozhovorů se zástupci vybraných obcí MAS

Hornolidečsko

9.2.1 Hlavní výhody, nevýhody, příležitosti a rizika

Všichni dotazovaní aktéři souhlasí s tím, že území MAS Hornolidečsko je atraktivní díky své poloze a láká návštěvníky k turistice nebo cyklistice. Plus je také čistý vzduch a životní prostředí. Všichni dotazovaní navíc pozitivně hodnotili dopravní obslužnost, služby poskytované občanům a bohaté kulturní aktivity spojené s udržováním místních tradic a zvyků a celkovou soudržnost občanů a jejich mezilidské vztahy. Ale i dostatečnou dostupnost spádových měst Vsetín a Valašské Klobouky a služeb, které jsou poskytované v těchto městech. Dalším bodem, ve kterém došlo shodě ohledně celkové sounáležitosti obce s místními občany a sdružením. V této souvislosti byly zdůrazněny hlavně sdružení SDH, které se obce snaží maximálně podporovat.

Hlavním negativním faktorem zmiňovaným všemi respondenty je nedostatek stavebních parcel, které by obce rády zajistily pro místní nebo pro cizím žadatelům. Ze sedmi zkoumaných obcí má v současné době dostatek stavebního pozemku pouze Horní Lideč a Valašská Polanka. O obecní pozemky je vysoká poptávka ze strany občanů a obce na ni ve většině případů nemohou reagovat. Což vede k migraci místních obyvatel do jiných vesnic nebo větších měst a dochází ke snižování mladých lidí a rodin. Dalším klíčovým problémem, který je potřeba řešit, je kanalizace. Všechna zkoumané obce mají kanalizace, ale pouze obce Študlov, Prlov a Pozdřechov nejsou napojeny na ČOV. Ostatní obce mají odpadní nebo dešťovou kanalizaci. Starostové jednomyslně souhlasili s tím, že tyto oblasti jsou prioritní záležitostí, společně se zlepšení místní silnice, aby bylo zajištěno dobré dopravní obslužnosti. V neposlední řadě obce také kladou důraz na řešení problémů, ohledně nakládání s odpady. Spolu se zavedením environmentálních standardů do života na území

MAS Hornolidečska, které vedou ke zlepšení kvality vzduchu a vody. Dotázaní aktéři se domnívají, že migrace mladých lidí a související stárnutí jsou hrozbami populace. Tento trend se však šíří po celé České republice.

9.2.2 Ex-post projektové hodnocení

V posledních 2–3 letech každá zmíněná obec realizovala nejméně 3 nebo více projektů, čímž podpořila svůj hospodářský a sociální rozvoj. Z rozhovorů vyplynulo, že obce s maximálně 500 obyvateli jsou při přijímání dotací znevýhodněny. Některé projekty jsou limitovány minimálním počtem obyvatel, které tyto obce nedosahují. V rámci obcí jsou realizované projekty individuálně, v závislosti na preferencích nebo potřebách každé obce. Během tohoto období bylo nejvíce využito příspěvků na opravy kulturních domů a dalších budov, budov obecních úřadů, hasičských zbrojnic, škol nebo kostelů. Obce navíc obecně vyžadují větší příspěvky na výstavbu nebo údržbu místních komunikací. Často zmínky také zahrnují podporu SDH na nákupu nových vozů nebo přestavbu těch starších. Dotační programy se také využívají na výsadbu zeleně v obcích, výstavbu nových dětských hřišť nebo rozšiřování prvků stávajících dětských hřišť. Dále rekonstrukci veřejného osvětlení, tvorby povodňových plánů a instalaci bezdrátového rozhlasu. Na základě rozhovorů s vybranými aktéry bylo zjištěno, že pomohly všechny realizované projekty k dosažení strategických cílů jednotlivých obcí. Respondenti rovněž potvrdili, že o plnění stanovených cílů budou usilovat i v budoucnosti, a to pomocí všech dostupných prostředků v rámci stanoveného dotačního titulu nebo v rámci vlastního rozpočtu.

9.2.3 Překážky a návrhy na zlepšení implementace projektů

V této části rozhovoru jsou otázky směřovány k přípravě projektů, skutečné realizaci a jejich následného monitorování. Všichni dotazovaní se shodují na administrativní zátěži větších projektů (cyklostezka, kanalizace), zejména těch ze strukturálních fondů EU je obvykle až nepřiměřená zátěž. Ve většině případů se starostové obrací na externí společnosti. Obavy mají hlavně se složitostí zadání a přípravou projektu. Oceňují také, že externí společnosti poskytnou také monitorovací zprávy, a samy se mohou zaměřit na menší projekty. Podle několika dotazovaných dnes existuje problém najít vysoce kvalitní společnosti, které se na základě výběrového řízení ujme realizace projektu. Starosta Valašské Polanky také konstruktivně zhodnotil skutečnost, že některé položky jsou v rámci dotačních titulů bez kompromisů zamítnuty, i když přímo souvisí s fakty a realizací projektu. To přimělo obce, aby se kromě dotací rozhodla použít k financování těchto aktivit i vlastní zdroje nebo je

zamítnout, což znamená, že projekt je neúplný a nemůže plně sloužit účelu. Další překážkou je společné financování projektu nad rámec dotací pomocí půjček, nebo vlastního rozpočtu obce. Území MAS tvoří 15 obcí, a většina z nich má méně než 700 obyvatel, a je pro ně obtížné dofinancování hradit z vlastního rozpočtu a nezadlužovat obec. Z dlouhodobého hlediska to bude mít velmi negativní dopad na rozvoj malých obcí. Každý oslovený aktér vyjádřil svůj názor na budoucí zjednodušení požadavků na získání dotací a snížení administrativní zátěže s nimi spojenou. Všichni dotazovaní doufají, že získají nějaké prostředky bez přesného zacílení. To znamená, že to lze použít v jakékoli oblasti, která vyžaduje financování ať už k získání nebo udržení dotačních titulů nebo příspěví samotnému rozvoji vesnice. Z pohledu starostky Lužné je obzvláště obtížné splnit všechny požadavky pro získání dotace pro malé obce. Požadavky jsou velice přísné i konkrétními podmínkami. Mezi další opatření nepochybně patří lepší komunikace s poskytovatelem dotace, nebo větší individuální pomoci s konkrétními problémy, týkající se zejména zadávacího řízení. Zároveň všichni oslovení vítají i více projektů s předfinancováním, než jak je tomu v současnosti.

9.2.4 Podíl obyvatelstva a priority rozvoje obcí z území MAS

V rozhovoru se také diskutovalo o tom, jak se mohou místní občané účastnit na návrhů projektů. Fakta prokázala, že většina občanů komunikuje prostřednictvím zastupitelstva a poté zastupitelstva předá nápady starostovi a dalším zástupcům a tyto návrhy společně projednávají. Občané také samostatně žádají obce o dílčí projekty. Většina z těchto návrhů přímo souvisí s žadatelem nebo jeho okolním prostředím, ale není to pravidlem. Například u žádosti na úpravu místních silnic, chodníků, veřejného osvětlení. Zúčastnění aktéři souhlasí s tím, že účast občanů na zasedání zastupitelstva není vysoká. Vyšší účast se odráží pouze v základních otázkách rozvoje obce. Pokud je nutné rozhodnout o důležitějším projektu, využívají obce jako prostředek ke zjištění zájmů ankety. V reakci na to starostové uvedli, že v případě jejich užití se zapojuje více než polovina dotazovaných.

Všechny zkoumané obce mají stejné personální obsazení u projektů, má to na starosti vedení obce. Hlavně starosta, zástupce starosty společně s hospodářkou nebo účetní. Zapojeno je i zastupitelstvo, a pokud se jedná o větší nebo náročnější projekt, oslovují obce externí společnosti. Členské obce mají také možnost vyhledat pomoc nebo radu od zaměstnanců Centra společných služeb v rámci fungování MAS. V této části se aktéři shodli a zvažili hlavní priority pro dlouhodobý rozvoj, aby se obce staly atraktivnější pro mladé lidi. Zajištění dostatku stavebních míst a eliminovat odcházení mladých lidí do větších měst. Rozhovor také zjistil, že si obce zakládají na svých tradicích a zvycích, které chtějí určitě v

budoucnu udržet a nabízet tak místním obyvatelům setkávat se na společných akcích, čímž posílí dobré vztahy. Další klíčovou prioritou do budoucna zlepšení životního prostředí a využití potenciálu přírody a tím rozvíjet agroturistiku na celém území MAS. Především rozšíření ubytovacích zařízení s tímto zaměřením. Agroturistika pomůže občanů uvědomit si, jak je důležité vracet se ke svým kořenům a chovat se k přírodě s respektem.

9.2.5 Navrhovaná opatření na podporu rozvoje agroturistiky v obcích

Valašská Polanka se plánuje krátkodobě zaměřit na rekonstrukci a úpravu chodníků a také pokračovat v renovaci místní komunikace. Další klíčovou prioritou je i zajištění pozemků na výstavbu ubytovacího zařízení ve venkovském stylu připojeného na cyklotrasu a také bude pokračovat v úspěšné obnovy kulturního domu. Ve střednědobém horizontu by ráda zajistili pozemky pro výstavbu rodinných domů. Následně je naplánovaná výměna veřejného osvětlení za modernější LED světla.

Lužná pokládá za nutné co nejdříve vybudovat chodníky podél hlavní komunikace, které tam doposud nejsou vybudované a je ohrožena bezpečnost místních obyvatelů. Obec se podílí na chodu místní farmy, která má 178 kusů hovězího dobytku. Z dlouhodobého hlediska plánuje rekonstrukci této farmy, aby zde mohli probíhat exkurze, buď jednotlivců nebo skupin, ale i základních škol. Rovněž se plánuje dokončení bistra, které se nachází v blízkosti farmy a je v současné době ve špatném stavu. Po rekonstrukci proběhne rozšíření sortimentu o zdravější místní pokrmy a modernizace interiéru.

Lidečko v současné době klade důraz na zajištění stavebních pozemků. Obec nikdy nevlastnila vhodné pozemky na bydlení, ale soukromí vlastníci tyto pozemky vlastní a nevyužívají. Obec má tedy možnost tyto pozemky odkoupit. Dalším zásadním tématem jednání je místní silnice, která tvoří hlavní dopravní síť přes obec a je nyní v katastrofálním stavu a je nutná její rekonstrukce. Další prioritou je vybudování a následné propojení cyklotrasy Valašské Klobouky – Vsetín.

Horní Lideč se v budoucnu zaměří na rekonstrukci pěti rybníků, které jsou v havarijním stavu, a zde možnost výskytu bezpečnostních rizikům. Dalším zásadním tématem jednání je výstavba ČOV, kterou obec doposud nevlastní. Stejně jako Lidečko plánuje vybudování cyklostezky, která přivede na území obce nové návštěvníky. Dalším tématem je příprava stavebních pozemků. Obec v současnosti není schopna uspokojit poptávku po stavebních místech. V budoucnu lze vybudovat zařízení pro maminky s dětmi a výstavba nových hřišť. Ve střednědobém horizontu je na území Horního Lidče nedostatek parkovacích míst.

Francova Lhota považuje za největší prioritu udržení školy v obci. Kvůli konkurenci mezi školami a rivalitou o žáky, obec čelí riziku nedostatkem žáků. Další prioritou je uspokojovat občany a udržovat zvyky a tradice spojené s obcí a její historií.

Valašská Senice je přesvědčena, že je nutné vyřešit problém se znečištěním životního prostředí způsobené neukázněnými chataři, kteří vytváří nepořádek v okolí. To velmi trápí místní obyvatele a všechny ostatní ukázněné chataře. Dalším opatřením na podporu rozvoje zaměřeného na agroturistiky je vybudování ubytovacího a stravovacího zařízení na místních pasekách. Obec, také jako ostatní obce z území MAS, má nízký počet stavebních míst. Ty, které obce v minulosti vlastnila, byly prodány realitním agenturám a ty je nyní prodávají za velmi vysoké ceny. Místní tedy o ně nemají zájem a obec se nedostatečně rozrůstá. Proto by obec ráda získala nová stavební místa.

Valašské Klobouky se v současné době zaměřuje na využití potenciálu místního nejvyššího vrcholu Královce. Na Královci existuje ubytovací zařízení i se stravováním. Ubytování se však v katastrofálním stavu a je zde nutná rekonstrukce. V blízkosti ubytování by také mohla vzniknout obora s lesními zvířaty. Z krátkodobého hlediska chce vyřešit nevyhovující stav chodníků podél komunikace vedoucí přes celou obec Valašské Klobouky. Při rekonstrukci chodníků proběhne i modernizace veřejného osvětlení.

10 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ Z ROZHOVORŮ S VYBRANÝMI AKTÉRY ÚZEMÍ MAS HORNOLIDEČSKO

Na základě rozhovorů s vybranými účastníky byla identifikována důležitá zjištění, které se týkají současného stavu území MAS Hornolidečsko, ale i plánovaných opatření pro příští programové období.

Zúčastnění aktéři se shodli v několika bodech. Území MAS Hornolidečsko je považováno za atraktivní oblast pro pěší turistiku a cykloturistiku, zejména díky své geografické poloze, čistému ovzduší a životním prostředím a také díky dopravní obslužnosti, která je rozdělena do všech obcí. Velká výhoda souvisí s udržováním místních tradic a zvyků, pořádáním kulturních akcí a místní obyvatelé mají také skvělou soudržnost a dobré vztahy. Všechny zúčastněné obce podporují svá místní sdružení, zejména dobrovolné hasičské sbory, a ukázalo se také, že se tyto spolky nejaktivněji podílejí na fungování obce. Velký negativní dopad ve všech obcích je nedostatek stavebních pozemků pro výstavbu nových domů. Poptávka je vysoká, ale obce na ni v současnosti není schopna reagovat. To vede k odlivu mladých lidí do velkých měst. Další velkou překážkou rozvoje některých obcí je neexistující nebo neuspokojivý systém kanalizací. To může například vést ke znečištění podzemních vod. Starostové se také shodli, že kromě opravy místních komunikací je třeba investovat do modernizace veřejného osvětlení. Současně se zavedením ekologických standardů pro zlepšení životního prostředí. Území MAS Hornolidečsko je považováno za celek a jeho výhodou je dobrá spolupráce mezi starosty, ochota si navzájem pomáhat a společně hledat konstruktivní řešení problémů a příležitostí. Za hlavní nevýhodu se považuje omezená možnost financování prostřednictvím dotací nebo členských příspěvků, které se odvíjí z rozpočtů jednotlivých obcí. V některých případech, kdy jsou podmínky obvykle velmi komplikované, se předseda domnívá, že zpracování žádostí je hlavní překážkou získání dotací.

V uplynulých 3 letech každá zúčastněná obec z území MAS Hornolidečska provedla několik projektů, čímž podpořila sociální a ekonomický rozvoj obce. Z rozhovorů vyplynulo, že pro menší obce (do 700 obyvatel) je obtížnější získat finanční podporu ve formě dotací, protože v mnoha případech nesplňují stanovené podmínky. To zásadně brání k jejich rozvoji. V posledních třech letech obce nejčastěji využívaly finanční podporu na opravy budov, rekonstrukce místních komunikací nebo podporu SDH. V ojedinělých případech šlo o přestavbu bazénů, veřejného osvětlení nebo instalaci bezdrátového rozhlasu. Starostové opět

spolu souhlasili, že všechny realizované projekty dopomohli dosáhnout jejich strategických cílů. Hlavní překážky, které se objevily ve všech rozhovorech, se týkaly zejména vysoké administrativní zátěže samotné realizace a přípravy projektů. Úkolem je také zajistit kvalitní dodavatele, kteří dokážou projekt zastřešit a projekt úspěšně realizovat. Samotným problémem nastává, jak už bylo zmíněno výše s dofinancováním projektů nad rámce udělené dotace. Podle předsedy lze těmto překážkám částečně zabránit vytvořením rezerv nebo rozvojem pracovníků v této oblasti.

Podle získaných informací je úspěšnost implementovaných projektů na území MAS je více než 90 %. Jedním z možných neúspěchů je tvrdá konkurence a velký počet uchazečů. V dotazovaných obcích se většina obyvatel osobně podílela na tvorbě návrhů projektů prostřednictvím zastupitelstva obce nebo osobním jednáním. Stejně platí i pro sdružení MAS. Starostové předloží své návrhy na valných hromadách a ta jsou dále projednávány se všemi zástupci.

Personální zabezpečení projektů ve všech obcích je téměř stejné. Obvykle se jedná o starostu, místostarostu, hospodáře nebo účetního. V případě MAS přebírá iniciativu Centrum společných služeb, které rovněž poskytuje pomoc nebo rady členským obcím. Z dlouhodobého hlediska je hlavní prioritou, na které se dohodli starostové dotazovaných obcí, zatraktivnění obcí pro mladé lidi. Zajistit dostatek prostoru pro novou výstavbu na podporu rozvoje rodin na venkově. Další klíčovou prioritou je zlepšení stavu životního prostředí, týká se to zejména ekologičtějšího nakládání s odpady a souvisejících řešení s nepříznivými chatari. Dotazovaní navíc považovali za nutné sestavit opatření v oblasti vodního hospodářství a vodních zdrojů, abyste předešli problémům se suchem v tomto území MAS. Zejména povzbudit místní obyvatele, aby udržovali dešťovou vodu na zavlažování zahrady atd. V neposlední řadě věří, že implementace plánované výstavby nebo rekonstrukce kanalizací včetně spojení mezi obcemi a jejich místních částí na ČOV, povede ke zlepšení kvality života na území MAS Hornolidečsko.

Rozhovor s předsedou MAS zobrazuje, že zatím proběhly pouze diskuse o stanovení cílů a priorit pro následující programové období. Tyto záměry budou určeny na základě oznámených podporovaných oblastí a konkrétních programů. Stávající strategie pro území MAS Hornolidečsko věnuje větší pozornost provádění více projektu s menší finanční zátěží. Rozhovory starostů také ukázaly, že každá obec se snaží vyrovnat s aktuálními rozvojovými problémy individuálně.

11 SWOT ANALÝZA MAS HORNOLIDEČSKO

Ve SWOT analýze nyní budou rozebrány podmínky území MAS Hornolidečsko. Analýza jeho interní prostředí (silné a slabé stránky) a rovněž externího prostředí (příležitostí a ohrožení)

11.1 Interní prostředí

11.1.1 Silné stránky

- přítomnost přírodních turistických aktivit – chráněná území,
- spolupráce veřejného a soukromého sektoru,
- dobrý základ pro rozvoj cykloturistiky a jiné bezmotorové dopravy,
- tradiční regionální gastronomické speciality,
- neexistující jazyková bariéra mezi ČR a SR – není zde překážka ve spolupráci s příhraničím,
- spolupráce mezi obcemi a podnikatelskými subjekty na vysoké úrovni, fungující MAS,
- blízkost hospodářských center (do 40 km) - Zlín, Vsetín,
- na území neexistuje žádný dominantní zaměstnavatel, který může svým odchodem způsobit prudký nárůst míry nezaměstnanosti,
- na území je mnoho malých podnikatelů a živnostníků, což vede k udržitelnému rozvoji a zaměstnanosti,
- na území je hodně zemědělských podniků a soukromých farmářů s tradiční zemědělskou výrobou, zvířaty a s pozitivním dopadem na údržbu krajiny.

11.1.2 Slabé stránky

- nedostatečná dopravní infrastruktura,
- nedokončené cyklotrasy a cyklostezky,
- nedostatečné využití potenciálu krajiny pro agroturistiku,
- nedostatečně využitý potenciál tradic a historických událostí,
- problémy s údržbou turistických tras a stezek,

- vysoké procento populace dojíždějící za prací,
- nedostatek odbytových kanálů pro místní tradiční zemědělské produkty a domácí výrobky,
- nedostatek základní infrastruktury cestovního ruchu (ubytování a stravování),
- některé kulturní památky jsou ve špatném stavu,
- žádné nástroje na podporu celoživotního vzdělávání místních obyvatel,
- žádné nástroje na podporu vytváření nových pracovních příležitostí,
- žádné nástroje na podporu podnikání,
- nedostatečné napojení na dálnice a rychlostní síť.

11.2 Externí prostředí

11.2.1 Příležitosti

- využití mezery na trhu (oblast agroturistiky)
- podpora místních malých podnikatelů a živnostníků
- zvýšení spolupráce mezi obcemi
- modernizace dopravní infrastruktury,
- rozvoj cyklistické a bezmotorové dopravy na celém území MAS Hornolidečsko,
- poskytování agroturistiky a další formy venkovské turistiky pro zvýšení atraktivity a poskytování různých produktů,
- rozmanitost krajiny, historický vývoj a lidovou kulturu lze využít pro většinu aktivit preferovaných turisty,
- rostoucí zájem o turistiku, sport a cyklistiku,
- možnost využití dotací EU,

11.2.2 Hrozby

- omezení ze strany CHKO Bílé Karpaty,
- odliv ekonomicky aktivního obyvatel,
- odliv kvalifikované pracovní síly,

- stárnutí populace,
- v důsledku poklesu kvality silniční infrastruktury proběhne další snížení oblíbenosti destinace,
- nevyužití oblasti MAS v zimních měsících z důvodu nekvalitní nabídky zimních aktivit,
- konkurenceschopnost cestovního ruchu v oblasti cestovního ruchu klesá u produktů zaměřených na řemesla, historické události a řemesla,
- pasivita lidí v občanském životě,
- úmyslné ničení památek, majetku a přírody,
- nedostatek financí na výstavbu a rekonstrukci infrastruktury cestovního ruchu,
- nedostatek financí na rekonstrukci a údržbu památek,
- podcenění významu cestovního ruchu jako předmětu podnikatelské činnosti a zdroje pracovních sil.

12 NÁVRH ROZVOJE AGROTURISTIKA NA ÚZEMÍ MAS HORNOLIDEČSKA

Na základě socioekonomické analýzy území MAS Hornolidečsko, výsledků SWOT analýzy byly koncipovány jednotlivé strategické cíle a opatření potřebná pro rozvoj agroturistiky na území MAS Hornolidečsko.

Informace potřebné ke zhodnocení výchozího stavu jednotlivých priorit a opatření, byly čerpány ze zdrojů, které jsou uvedeny již výše.

VIZE

Území MAS Hornolidečsko (Valašsko) bude dobře vybavenou a oblíbenou destinací pro agroturistiky jako jeden z druhů cestovního ruchu a stane se častým prázdninovým cílem turistů a rodin s dětmi, kteří vyhledávají neporušenou přírodu venkova. Každý návštěvník se to této oblasti rád vrátí a doporučí to svým přátelům a rodině.

Globální cíl

Globálním cílem rozvoje je zlepšení konkurenceschopnosti a hospodářské výkonnosti agroturistiky a cestovního ruchu na území MAS Hornolidečsko, zachování původní venkovské charakteristiky a zvýšení povědomí o daném území.

Strategické cíle

Největším problémem území MAS Hornolidečsko je infrastruktura, především dopravní infrastruktura, ale také nabídka farem poskytující kvalitní ubytovací a stravovací zařízení. Důležité bude také zkvalitňování a rozšiřování nabídky služeb agroturistiky a marketingové strategie. Strategické cíle jsou následující:

1. Základní infrastruktura
2. Přírodní a kulturní bohatství MAS Hornolidečska
3. Rozvoj marketingu a propagace agroturistiky

Priorita A: Základní infrastruktura	
Opatření A. 1:	Rekonstrukce silnic II. a III. třídy ve směru Horní Lideč – Valašská Senice
<p>1. Etapa výstavby silnice ve směru z Horního Lidče do Valašské Senice byla zahájena v roce 2008 a dokončena v roce 2010. V této fázi byl vystaven pouze úsek o délce 1,9 km z Horního Lidče do Francovy Lhoty. 2. etapa měla tvořit úsek Francova Lhota – Valašská Senice o délce 3,6 km, tato etapa měla být zahájena v roce 2013, ale její výstavba byla odložena. Výstavba byla odložena z důvodu špatného plánování. Je zde potřeba kompletní rekonstrukce silnice, včetně rozšíření a odvodnění včetně připojení sjezdů k nemovitostem. Bylo by také vhodné výstavba obchvatů obcí, čím se zvýší bezpečnost a plynulost dopravy. Rekonstrukce a modernizace silnice mezi Horním Lidčem a Valašskou Senicí, umožní novým návštěvníkům a místním obyvatelům lepší dostupnost k ubytovacím zařízením, které poskytují služby v rámci agroturistiky. Pokud jde o dopravu, neměla by se zapomínat na parkovací místa. Na území MAS Hornolidečsko existuje malé množství parkovacích míst, což často komplikuje plynulost dopravy. Z tohoto důvodů by bylo vhodné vybudování obecních parkovišť.</p>	
Místo realizace:	Horní Lideč – Valašská Senice
Náklady na projekt:	23 mil. Kč
Financování projektu:	Ministerstvo pro místní rozvoj – modernizace silniční sítě
Opatření A. 2:	Rozšíření cyklostezky
<p>Na území MAS Hornolidečska je velmi hustá síť cyklostezek, ale její velká část má určité nedostatky. V mnoha případech není trasa obvykle správně a bezpečně připojena a na některých místech musíte jet po hlavních silnicích nebo je křížovat. Účelem tohoto opatření je především lepší propojení jednotlivých částí cyklostezky. Mimoto cyklostezky nejsou řádně označeny, chybí dělicí pruhy a nejsou vyřešeny nájezdy na mostech. Další nezbytnou aktivitou, související s opatřením je zajistit nepřetržitou údržbu cyklostezky, protože jsou v některých částech poškozené a znečištěné.</p> <p>V tomto případě jde o rozšíření cyklistické trasy na území obce Lidečko – Lužná, kde by se cyklostezka vystavěla z okolí Ekofarmy k Hulculskému klubu, který sídlí na Vrablových pasekách v Lužné. Návštěvní mohou poté využít služby Hulcůvského klubu, který nabízí ubytování na farmě, kde se můžete jezdit na koních i se o ně starat.</p>	

Místo realizace:	Lidečko – Lužná
Náklady na projekt:	8,9 mil. Kč
Financování projektu:	Ministerstvo pro místní rozvoj – Integrovaného regionálního operačního programu
Opatření A. 3:	Výstavba nových, modernizace a rekonstrukce stávajících ubytovacích a gastronomických zařízení.
<p>Analýza současné situace ukazuje, že podmínky ubytovacích a stravovacích zařízení na území MAS Hornolidečska nejsou příliš uspokojivé, zejména pokud jde o technologie a vybavení. Pomáhat by mělo vybudování více kvalitnějších ubytovacích zařízení vhodných zejména zaměřenou na agroturistiku. Součástí modernizace těchto zařízení by mělo být i školení a vzdělávání zaměstnanců s důrazem na základní znalost cizích jazyků (angličtina, němčina). Potom bude možné se zaměřit na novou cílovou skupinu a přilákat do oblasti více zahraničních návštěvníků.</p>	
Místo realizace:	Valašské Klobouky
Náklady na projekt:	3,6 mil. Kč
Financování projektu:	Program rozvoje venkov – Podpora agroturistiky

Priorita B: Přírodní a kulturní bohatství MAS Hornolidečska	
Opatření B. 1:	Využití přírodních předpokladů pro rozvoj agroturistiky
<p>Rozvoj agroturistiky, jako odvětví cestovního ruchu, které může šetřit životní prostředí a využívat specifický potenciál regionu, má velký význam pro místní obyvatele a turisty z jiných částí České republiky. Účelem tohoto opatření je více využívat všeho, čím MAS disponuje odjakživa. Klást větší důraz na to, čím je MAS Hornolidečsko známé, čistota krajiny, originální řemesla, typická gastronomie Valašska nebo původní lidové tradice a folklóru za účelem rozvoje agroturistiky.</p> <p>Aby bylo možné implementovat toto opatření, mělo by být vytvořeno více produktových souborů. Proto, aby bylo možné věnovat větší pozornost bohatství území MAS Hornolidečska a původním tradicím a životu, je třeba v tomto směru rozvíjet alespoň jeden soubor.</p>	

Nenásilná forma podpory agroturistiky na území MAS Hornolidečska, soubor pro výuku života na tomto území (Valašsku) – soubor „Poznej život na Hornolidečsku“, případně propagace farem poskytující aktivity agroturistiky přímo zde.	
Místo realizace:	MAS Hornolidečsko
Náklady na projekt:	53 tis. Kč
Financování projektu:	Program rozvoje venkova
Opatření B. 2:	Rozšíření celoročních aktivit v rámci agroturistiky
<p>Farmy na území MAS Hornolidečska jsou známé svou širokou nabídku aktivit a činností v letním období. V zimním období návštěvnost farem na území Hornolidečska rapidně klesá. Proto je nutné rozšířit nabídku aktivit o něco, co návštěvníky území přilákalo během celého roku. Jedním z projektů, může být pobytový balíček na farmách ve Vánočním období. Návštěvníci by mohli prožít tradiční Vánoce se všemi zvyky, které se na Valašsku uznávají dodnes. Jedním z rizikem, které může tento projekt postihnout je, že farma nezabezpečí personální pokrytí.</p>	
Místo realizace:	Hulcův klub v Lužné
Náklady na projekt:	69 tis. Kč
Financování projektu:	Ministerstvo pro místní rozvoj – Národní program podpory cestovního ruchu v regionech

Priorita C: Rozvoj marketingu a propagace agroturistiky	
Opatření C. 1:	Činnost informačního centra, které by poskytovalo informace o všech subjektech, kteří poskytují aktivity v rámci agroturistiky
<p>Turistická informační centra jsou nedílnou součástí informačního systému sloužící k propagaci agroturistiky na území MAS Hornolidečsko. Účelem tohoto opatření je vytvoření informačního centra, které bude poskytovat informace o všech subjektech a organizacích na celém území MAS Hornolidečska. Základem je také zlepšit propojení sítě informačních center a zlepšit kvalitu poskytovaných služeb.</p>	
Místo realizace:	Informační centrum Valašské Klobouky
Náklady na projekt:	147 tis. Kč

Financování projektu:	Ministerstvo pro místní rozvoj – Národní program podpory cestovního ruchu v regionech.
Opatření C. 2:	Propagace agroturistiky a tvorba nových produktových balíčků
<p>Propagace agroturistiky je podle názoru respondentů z dotazníkového šetření dostačující, ale jen pro účastníky, kteří používají internet. Velký podíl na propagaci agroturistiky mají všechny marketingové aktivity, začínající reklamními plakáty, brožurami, informačními letáky, suvenýry a dárky. Oblast propagace je na území Hornolidečsko zanedbaná. Samotné webové stránky MAS Hornolidečsko jsou nedostačující, vzhled k současným technologickým prvkům. Na těchto webových stránkách MAS, není možné nalézt informaci o možnosti agroturistiky na tomto území. Informace zde nejsou příliš přehledné a ani nejsou aktualizovány. Farmy a ubytovací zařízení, které poskytují služby v rámci agroturistiky, by se měli více zaměřit na zviditelnění prostřednictvím slevových portálů ve formě zážitkových aktivit a pobytových balíčků. Vzhledem k rychlému rozvoji výpočetní techniky je obzvláště důležité propagovat tuto oblast prostřednictvím internetu. Důležitým krokem bude i zařazení subjektů poskytující agroturistiku na oficiálních stránkách MAS Hornolidečsko.</p>	
Místo realizace:	MAS Hornolidečsko
Náklady na projekt:	203 tis. Kč
Financování projektu:	Program rozvoje venkov – Podpora agroturistiky

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo dosaženo postupnou analýzou rozvojových potřeb území MAS Hornolidečsko, pro které byl následně navržen katalog specifických projektů zaměřených na podporu rozvoje agroturistiky, ale také na rozvoj sociální, ekonomické a kulturní oblasti členských obcí MAS. Tyto projekty budou financovány z fondů EU. Na základě provedené analýzy a zjištění důležitých výsledků od přímých zástupců jednotlivých obcí se odhalilo několik klíčových oblastí, které je třeba řešit v následujícím programovém období. Konkrétní řešení oblastí bylo představeno v rámci uvedených projektů, které jsou zároveň opatřeními k dosažení udržitelného rozvoje v této oblasti a současně eliminuje hrozby související s aktuálními trendy v rámci celé České republiky.

Hlavním problémem území MAS je migrace mladých lidí a rodin do větších měst nebo obcí s lepším občanským vybavením. Součástí řešení jsou navržené opatření, které se zaměřují na rozvoj místních obyvatel a pomáhá navazovat dobré mezilidské vztahy. Projekty si kladou za cíl sloužit jako nástroj k posílení rozvoje obyvatel, zvýšení populace a vytvoření ideálních podmínek pro vzdělání dětí a klidný život rodičů.

Větší část projektů je zaměřena na rozvoj cestovního ruchu na území MAS. Realizací těchto projektů dá obyvatelům možnost trávit volný čas v příjemném ekologickém prostředí, které podpoří jejich zájem o zdravý životní styl. Projekty zajistí zviditelnění a propagaci území MAS, což zvýší jeho turistickou atraktivitu.

Cílem navrhovaných projektů je co nejvíce snížit ekologickou stopu, zejména chránit přírodní podmínky dosud turisticky neobjeveného území MAS pro budoucí generace.

V kontextu s globálními cíli se v obcích řeší problémy v oblastech kvality života, stárnutí populace a zachování panenské přírody. Pro formulaci strategií a stanovení priorit z dlouhodobého hlediska je důležitou příležitostí využití kulturněhistorických a přírodních předpokladů území MAS pro jeho rozvoj v oblasti agroturistiky a ekoturistiky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BERÁNEK, Jaromír. *Ekonomika cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Mag Consulting, 2013, 295 s. ISBN 978-80-86724-46-1.
- [2] CIOLAC, Ramona; CSOSZ, Ioan; BALAN, Ioana; DINCU, Ana Maria. *Research Regarding the Impact of Rural Tourism Forms on the Rural Area*. 1. st. ed. *Lucrari Stiintifice: Zootehnie Si Biotehnologii*. 2011, 572 s. ISBN: 841-93-6412-1.
- [3] CIOLAC, Ramona. *Research Regarding the Evolution of Agrotourism in Several European Representative Destinations*. 1. st. ed. *Lucrari Stiintifice: Zootehnie Si Biotehnologii*, 2015, 574 s. ISBN: 184-93-6474-1.
- [4] CIOLAC, Ramona. *Agrotourism-Representative Issues and Pro Arguments*. 1 st. ed. *Lucrari Stiintifice: Zootehnie Si Biotehnologii*. 2016, 350 s. ISBN:184-19-3640-1.
- [5] ESSEX, Stephen, Andrew W. GILG, Richard YARWOOD, John SMITHERS a Randall K. WILSON. *Rural change and sustainability: agriculture, the environment and communities*. 1 st. ed. Wallingford: CABI, 2005, 384 s. ISBN 0-85199-082-7.
- [6] HEBINCK, Paulus Gerardus Maria, Sergio SCHNEIDER a Jan Douwe van der PLOEG. *Rural Development and the Construction of New Markets*. 1st ed. New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2015, 228 s. ISBN 978-04-1574-634-2.
- [7] HESKOVÁ, Marie a Viktor VOJTKO. *Rodinné firmy: zdroj regionálního rozvoje*. 1. vyd. Zeleneč: Profess Consulting. 2006, 138 s. ISBN 978-80-7259-062-9.
- [8] HOLLOWAY, J. Christopher a Claire HUMPHREYS. *The business of tourism*. 8th ed. Harlow, England: Financial Times/Prentice Hall, 2009, 776 s. ISBN 978-0-273-71710-2.
- [9] KARLSSON, Ingrid a Lars RYDEN. *Rural Development and Land Use*. 1st ed. Uppsala: Uppsala University, 2012, 327 s. ISBN 978-91-86189-11-2.
- [10] KONEČNÝ, O. *Agroturistika a venkovská turistika: venkovský cestovní ruch v České republice*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013. 140 s. ISBN 978-80-7375-738-0.
- [11] MALÁ, Vlasta. *Základy cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2002, 131 s. ISBN 802-45-0439-1.

- [12] MAJEROVÁ, Věra, Tomáš KOSTELECKÝ a Luděk SÝKORA. Sociální kapitál a rozvoj regionu: příklad Kraje Vysočina. Praha: Grada, 2011, 224 s. ISBN 9788024740935.
- [13] PALATKOVÁ, Monika. Marketingová strategie destinace cestovního ruchu: jak získat více příjmů z cestovního ruchu. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 341s. ISBN 8024710145.
- [14] PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ. Ekonomika turismu: turismus České republiky. 2. vyd. Praha: Grada, 2014, 264 s. ISBN 978-80-247-3643-3.
- [15] PILAŘ, L, POKORNÁ, J, BALCAROVÁ, T, HRON, J. Factors Determining the Entry of Agricultural Farms into Agritourism. 1 st. ed. Agris On-line Papers in Economics and Informatics, 2012, 174 s. ISBN:180-41-9300-1.
- [16] POUROVÁ, M. Agroturistika. 1. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta ve vydavatelství Credit, 2002. 124 s. ISBN 80-213-0965-2.
- [17] POUROVÁ, Marie. Marketing a management venkovského cestovního ruchu. 1. vyd. Praha: Vysoká škola cestovního ruchu a teritoriálních studií, 2010, 174 s. ISBN 978-80-254-7787-8.
- [18] PROVAZNÍKOVÁ, Romana. Financování měst, obcí a regionů – teorie a praxe. 3. dopl. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2015, 288 s. ISBN 978-80-247-5608-0.
- [19] RYGLOVÁ, Kateřina, Michal BURIAN a Ida VAJČNEROVÁ. Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 212 s. ISBN 978-80-2474-039-3.
- [20] STRÍBRNÁ, Marie. Venkovská turistika a agroturistika. 1. vyd. Praha: Profi Press, 2015, 97 s. ISBN 978-80-8672-671-7
- [21] ŠIMKOVÁ, Eva. Aktuální témata rozvoje venkovského cestovního ruchu v ČR. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, 126 s. ISBN 978-80-7435-624-7.
- [22] TITTELBACHOVÁ, Šárka. Turismus a veřejná správa: průniky, dysfunkce, problémy, šance: státní politika turismu České republiky : systémový přístup k řešení problémů. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 196 s. ISBN 978-80-247-3842-0.

- [23] VITURKA, Milan. Kvalita podnikatelského prostředí, regionální konkurenceschopnost a strategie regionálního rozvoje České republiky. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 232 s. ISBN 978-80-247-3638-9.
- [24] VYSTOUPIL, J., ŠAUER, M. A KOL. Geografie cestovního ruchu České republiky. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 318 s. ISBN 978-80-7380-340-7.
- [25] ZÁVODNÁ, Lucie Sára. Udržitelný cestovní ruch: principy, certifikace a měření. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 124 s. ISBN 978-80-244-4576-2.

Elektronické zdroje:

- [1] Cestovní ruch © 2021. Evropská komise [online]. [cit. 2021-04-16] Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/policy/themes/tourism/
- [2] Podpora agroturistiky © 2021. Dotace EU [online]. [cit. 2021-04-16] Dostupné z: <https://www.dotacni.info/podpora-agroturistiky/>
- [3] Veřejná podpora pro cestovní ruch v podmínkách EU, © 2021. Ministerstvo pro místní rozvoje [online]. [cit. 2021-04-16] Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/c616e52d-3987-4938-ab2e-eb332b620b22/GetFile_1.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

atd. A tak dále

apod. A podobně

CR Cestovní ruch

ČR Česká republika

Kč Korun českých

EU Evropská unie

CHKO Chráněná krajinná oblast

MAS Místní akční skupina

MMR Ministerstvo pro místní rozvoj

Obr. Obrázek

SK Slovenská republika

Tab. Tabulka

tj. To je

tzv. Tak zvaně

SDH Sbor dobrovolných hasičů

SWOT S = Strengths (Silné stránky), W = Weaknesses (Slabé stránky), O = Opportunities (Příležitosti), T = Threats (Hrozby)

WHO World Health Organization

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Hlavní sektory cestovního ruchu (Riglová, 2011, str. 17).....	21
Obr. 2 Mapa MAS Hornolidečsko (© 2021. MAS Hornolidečsko).....	41

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Vývoj počtu obyvatel na území MAS Hornolidečsko v letech 1991–2019 (vlastní zpracování).....	43
Tab. 2 Vzdělanostní struktura obyvatel MAS Hornolidečska v % (vlastní zpracování).....	45
Tab. 3 Kulturní památky z území MAS Hornolidečsko (vlastní zpracování)	49
Tab. 4 Zdravotnická infrastrukturu na území MAS Hornolidečsko (vlastní zpracování) ...	50

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Seznam otázek k rozhovoru s předsedou MAS Hornolidečsko

Příloha P II: Seznam otázek týkajících se rozhovorů se starosty obcí území MAS Hornolidečska

PŘÍLOHA P I: SEZNAM OTÁZEK K ROZHOVORU S PŘEDSEDOU MAS HORNOLIDEČSKO

- 1) Jaké jsou podle vás hlavní výhody a nevýhody, příležitosti a rizika území MAS z pohledu hospodářského a sociálního rozvoje?
- 2) Uveďte hlavní priority pro rozvoj MAS v krátkodobém a střednědobém horizontu.
- 3) Stanovte hlavní překážky při přípravě, provádění a monitorování projektů v programovém období 2014–2020.
- 4) Jaká opatření do budoucna doporučujete ke snížení těchto překážek?
- 5) Jaké je procento úspěšných projektů předložených během plánovacího období 2014–2020, a jaké kroky jste možná podnikli ke zvýšení jejich úspěchu a jaké jsou podle vás důvody selhání?
- 6) Jak se obyvatelé obce podílejí na výběru nápadů na projekty?
- 7) Existují již nějaké snahy o rozvoj agroturistiky na území MAS? Jaké dílčí cíle byste navrhl? Případně jaké projekty?
- 8) Představte prosím personální obsazení projektu ve vaší obci.
- 9) Zhodnoťte výsledky projektů, které jste samostatně realizovali v posledních dvou až třech letech s cílem těchto projektů byla podpora ekonomického nebo sociálního rozvoje města? Uveďte, jak přispívají k dosažení hlavních cílů ve vašem strategickém plánu.

PŘÍLOHA P II: SEZNAM OTÁZEK TÝKAJÍCÍCH SE ROZHOVORŮ SE STAROSTY OBCÍ ÚZEMÍ MAS HORNOLIDEČSKA

- 1) Jaké jsou podle vás hlavní výhody a nevýhody, příležitosti a rizika území MAS z pohledu hospodářského a sociálního rozvoje?
- 2) Zhodnoťte výsledky projektů, které jste samostatně realizovali v posledních dvou až třech letech s cílem těchto projektů byla podpora ekonomického nebo sociálního rozvoje města? Uveďte, jak přispívají k dosažení hlavních cílů ve vašem strategickém plánu.
- 3) Stanovte hlavní překážky při přípravě, provádění a monitorování projektů v programovém období 2014–2020.
- 4) Jaká opatření do budoucna doporučujete ke snížení těchto překážek?
- 5) Jak se obyvatelé obce podílejí na výběru nápadů na projekty?
- 6) Existují již nějaké snahy o rozvoj agroturistiky na území Vaší obce? Jaké dílčí cíle byste navrhl? Případně jaké projekty?
- 7) Představte prosím personální obsazení projektu ve vaší obci.
- 8) Určete hlavní priority pro krátkodobý a střednědobý rozvoj Vaší obce.
- 9) Představte projekty, jejichž cílem je posílení rozvoje agroturistiky vedoucí k ekonomickému a sociálnímu rozvoji ve Vaší obci, na základě Vámi stanovených priorit.